



# Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN



לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י  
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

א א מיי פ"א מהלכות  
י"ט הלכה ב סגן עשן  
ל נח ע"ד:  
ב ב מיי פ"ג שם הלכה  
א טו"ע ח"ה ס"ו  
ג טע"ק ח"ו:  
ד ג ד מיי שם הל' ב  
טו"ע שם טע"ק י"ט:  
ז ה מיי שם טו"ע שם  
טע"ק כ':

רבינו הנבאל

הד"ס. (א) דייקנין  
מסיפא מוקדתי את  
שחטו אין מכסין את דמו  
מכלל דאית ליה במה  
לכסות. ופריך רבה א"ר  
כירה מוכן הוא לכסות בו  
דמ של דמי ולא דם של  
כח שהוא ספק חיה מ"ט  
דלמא אחי למעבד  
כתישה. אי הוה דמי  
נמי נגזר דלמא אחי  
למעבד כתישה. ודחינן  
ודאי אפילו אי עבד  
כתישה שרי מ"ט אחי  
עשה דשמתח ברוך  
ודחי את לא תעשה כל  
מלאכה. ואקשינן אימור  
דאמרין אחי עשה  
ודחי לא תעשה כגון  
מילה בצרעת או סדין  
בציצית דבעידנא דמיקד  
לאו מקיים עשה לאו  
בצרעת מנין דכתיב השמר  
בנגזר וכל השמר לאו  
הוא ובקציצת הצרעת  
בעלה מחיימת המילה  
וביום השמיני ימול בשר  
ועלתו שהוא עשה אבל  
הכא בעידנא דעקר ליה  
לאו דלא תעשה כל  
מלאכה וכתישה היא  
מלאכה בעצמה לא מקיים  
עשה דכסוי. ופריך אין  
לי"ק בהוי דכתיש  
מכסה. כלומר שחט  
ונחת והד"ס שותת  
סביבות הדק. ואקשינן  
עוד מכדי י"ט עשה  
ולא תעשה הוא. כלומר  
עשה שבתן ולא כל  
מלאכה עבודה לא תעשה  
(ג) דשמתח י"ט עשה  
בלבד הוא ואין עשה  
דוחה את לא תעשה  
ועשה. ופריך אין לא  
אמר רבא לעולם כשיש  
לו אפר כירה וכדצא בה  
מיהו הני מוכינין הוה ליה  
מ"ט דעתו ליהוי ולו  
הכינן ואין דעתו לספק  
ליפכיין אין מכסין בו דם  
הכינן באפר הכירה.  
ואודא רבא לטעמא.  
דכל מידי דדעתיה עליה  
ולו הכינן שרי דאמר רבא  
הכניס עפר לכסות בו  
צואה מותר לכסות בו דם  
צפור מ"ט דהא לנקות  
חצרו בעי כ"ש הכא  
דאינן תרתי ניקי ומצות  
כסוי אבל הכניסו לכסות  
בו דם צפור אסור לכסות  
בו צואה נהרבלאי אמרי  
כו' ופשוטה היא. רמי  
בריה דרב ימר אמר  
כו' היינו טעמא  
דלא מכסין גזר  
גזירה מפני הרואה

שם תחילתו לכסות דם  
טרח וכסה שצוה בהא  
בדקירה אחת מותר ולא גורנין דק אחת אסור ב' דקירות. אמר רבה שחט צפור מעי"ט. ופשוט ולא כסוהו אין מכסהו ביו"ט שכל דבר שאפשר לו לעשותו מערב יום טוב ולא עשאו אינו דוחה את יום טוב.  
השק שלמה על ר"ח (ב) נראה דהסר כאן וי"ל דשק דלא מיעטל קאמר וכו' וכו' דייקנין מסיפא וכו' (ג) לנראה נראה פשוט דהך עשה דקאמרין דמי לל"ת היינו עשה דכסוי דהם וכמו שפרש"י ודברי רש"י ע"ד דל"כ נפקא נמי איכא עשה זו ומלוא לייש

ה:

ביצה

פרק ראשון

ביצה

מסורת הש"ס  
עם הוספות

והא מוקדתי סיפא ואם שחטו וכו'. ואם תאמר אמאי לא פריך אי לית ליה פשיטא דלחן שוחטין דנמאי יכול לכסות ופירש הקונט' דאי קאי ארישא הוה אמינא דלשחוט ולא לכסייה משום שמתח י"ט אלא אסיפא דקדמי לחן מכסין אי דלית ליה חדא מהני אינטרין למימר לחן מכסין אורחו השתא ודאי לחן אנו מכסין ככ"ה דאסרי אפי' דיעבד צלל דקר נעון ספק מצעיל אלא שמע מינה דלית ליה דודאי מכסין אכל ספק לא והדר קושיא לדוכתין לכסייה כדכר יתודה או צאפר מיר: סוף סוף יו"ט עשה ולא תעשה א"א אמר רבא וכו'. ותימה דלכא משמע דרצא דלית ליה עשה ולא תעשה מדדחיק נפשיה לשנויי וצפרק צמה מדליקין (שם דף כד: וע) אמר רבא הו"ל ונל מכשירי לבדו ולא מילה שלל צמנה ורז אשי אמר יום טוב עשה ולא תעשה וכו' משמע דרצא לית ליה הוהו טעמא וי"ל דגמרא דחיק נפשיה לנאוקומי מילתא דרצא חליצה להלכתא דיי"ט עשה ולא תעשה אע"ג דרצא ענמו לית ליה האי סברא<sup>(א)</sup>:

והא מוקדתי סיפא ואם שחטו אין מכסין את דמו מכלל (דרישא<sup>(ב)</sup>) בדאית ליה עסקינן אלא אמר רבה<sup>(ג)</sup> אפר כירה מוכן לודאי ואין מוכן לספק לספק מאי טעמא לא דקא עביד גומא ודאי נמי קא עביד גומא אלא כדר' אבא הכא נמי כדר' אבא אלא ספק מאי טעמא דלמא עביד כתישה ודאי נמי נגזור משום כתישה ודאי כי קא עביד כתישה אתי עשה ודחי את לא תעשה אימר דאמרין<sup>(ד)</sup> אתי עשה ודחי את לא תעשה כגון מילה בצרעת א"ג סדין בציצית דבעידנא דקא מעקר לאו קא מוקים לעשה הכא בעידנא דקא מעקר לאו לא מוקים עשה הא לא קשיא דבהדי דכתיש קא מכסי סוף סוף<sup>(ה)</sup> יום טוב \*עשה ולא תעשה הוא ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה אלא אמר רבא אפר כירה דעתו לודאי ואין דעתו לספק ואודא רבא לטעמיה דאמר רבא הכניס עפר לכסות בו צואה מותר לכסות בו דם צפור דם צפור אסור לכסות בו צואה נהרבלאי אמרי אפילו הכניס עפר לכסות בו דם צפור מותר לכסות בו צואה אמרי פלגי בה ר' יוסי<sup>(ו)</sup> בר חמא ור' זירא ואמרי לה רבא בריה דרב יוסף בר חמא ור' זירא חד אמר כוי הרי הוא כצואה וחד אמר כוי אינו כצואה תסתיים דרבא הוא דאמר כוי הרי הוא כצואה דאמר רבא הכניס עפר לכסות בו צואה מותר לכסות בו דם צפור דם צפור אסור לכסות בו צואה תסתיים רמי בריה דרב יבא אמר כוי היינו טעמא דלא מכסין גזירה משום התרת חלבו אי הכי אפילו בחול נמי בחול אמרי לנקר חצרו הוא צריך שחט באשפה מאי איכא למימר בא לימלך מאי איכא למימר אלא בחול [אי נמי<sup>(ז)</sup>] מספקא אמרי ליה רבנן זיל טרח וכסי ביום טוב אי מספקא מי אמרי ליה רבנן זיל טרח וכסי תני רבי זירא<sup>(ח)</sup> ללא כוי בלבד אמרו אלא אפילו שחט בהמה חיה ועוף ונתערבו דמן זה בזה אסור לכסותו ביום טוב אמר רבי יוסי בר יאסיניאיה דלא שנו אלא שאין יכול לכסותו בדקירה אחת אבל יכול לכסותו בדקירה אחת מותר פשיטא מהו דתימא נגזר דקירה אחת אמו שתי דקירות קמ"ל אמר רבה<sup>(ט)</sup> שחט צפור מערב יו"ט אין מכסין אותו ביו"ט צפור. שיש לו לשחוט ציז טוב לזיון שהזמינו לספק כל שכן לודאי: אסור לכסות בו צואה. ציז טוב מאי טעמא דם כפור ודאי היה לו שישחטנו ויהא לך ככוי אכל הצואה ספק הוא אם יארע במקום המלאכות לו ודעתו לודאי ולא לספק: מותר לכסות בו צואה. מין דלזמניה אומניה דהא נמי קרוז לודאי: נהרבלאי אמרי. צננהדרין (דף ק"ז: מ) מפרש דהוא רמי צר צריצ<sup>(י)</sup>: כוי הרי הוא בצואה. המכניס עפר לכסות בו דם כוי דזה הוא ספק: אחד אמר אינו כצואה. והמכניס עפר לכסות לואה אסור לכסות בו דם כוי דזה הוא ספק: אחד אמר אינו כצואה. דרבא הוא דאמר. לואה כספק וכו' מותר שהזמנת לואה: דאמר רבא הכניס עפר לכסות בו צואה מותר לכסות בו דם צפור אסור לכסות בו צואה. אלמא ספק הוא: משום התרת חלבו. דאי שריית לכסייה אחי למימר חיה הוא: בחול אמרי לנקר חצרו כוי. הרואה אומר לא מפני שטעון ככוי אלא כדי לנקר חצרו מכסהו: לא גרסינן וליטעמין אלא הכי גרסינן בא לימלך מאי איכא למימר מי שיש לו כוי וצא לימלך לחממיה אס לך לנקר לכסותו ונחול והם מורים לו שצריך ככוי: מאי איכא למימר חיה הוא דהא מנרכו ליה ככוי: אלא לא גרסינן<sup>(י)</sup>: בחול אי נמי ספקא הוא כוי. כלומר בחול זה שהורוהו לכסות לא מתחיק ליה צמיה ודלית דמימר אמר אי נמי מספקא להו לרבנן אי חיה אי צממה אמרי ליה זיל טרח וכסי כוי. אמרי ליה גרי: לא כוי בלבד אמרו. דלחן מכסין ציז טוב דדין הוא שלא יכסוהו שמהם היל וטרט טרחא דלא מנזה ודלית צאפר הכירה: א"א אפי' שחט כוי. דלכילא חד דטעון ככוי אפי' הכי לחן מכסין משום דקא טרח נמי צל צממה: פשיטא. דהא לא טרח בצביל צממה מילי: אין מכסין אותו ביו"ט. דהיה לו לכסות מצעוד יום ומשום אמועני משום שמתח יום טוב ליכא דמשום דלא מכסי דם לא מתקרי כפור חלכילה: גלגל

תני ר' זירא לא כוי בלבד אמרו וכו'. ואל"ת וכי יש כח ציד חכמים לעקור דצר שהוא מן התורה דהא ככוי דלזמניה דכתיב<sup>(א)</sup> וכסוהו צעפר וי"ל דלחן הכי נמי דעז ואל תעשה יש כח צידס<sup>(ב)</sup>:  
גלגל

בו צואה אמרי במערבא פלגי בה ר' יוסי<sup>(ו)</sup> בר חמא ור' זירא ואמרי לה רבא בריה דרב יוסף בר חמא ור' זירא חד אמר כוי הרי הוא כצואה וחד אמר כוי אינו כצואה תסתיים דרבא הוא דאמר כוי הרי הוא כצואה דאמר רבא הכניס עפר לכסות בו צואה מותר לכסות בו דם צפור דם צפור אסור לכסות בו צואה תסתיים רמי בריה דרב יבא אמר כוי היינו טעמא דלא מכסין גזירה משום התרת חלבו אי הכי אפילו בחול נמי בחול אמרי לנקר חצרו הוא צריך שחט באשפה מאי איכא למימר בא לימלך מאי איכא למימר אלא בחול [אי נמי<sup>(ז)</sup>] מספקא אמרי ליה רבנן זיל טרח וכסי ביום טוב אי מספקא מי אמרי ליה רבנן זיל טרח וכסי תני רבי זירא<sup>(ח)</sup> ללא כוי בלבד אמרו אלא אפילו שחט בהמה חיה ועוף ונתערבו דמן זה בזה אסור לכסותו ביום טוב אמר רבי יוסי בר יאסיניאיה דלא שנו אלא שאין יכול לכסותו בדקירה אחת אבל יכול לכסותו בדקירה אחת מותר פשיטא מהו דתימא נגזר דקירה אחת אמו שתי דקירות קמ"ל אמר רבה<sup>(ט)</sup> שחט צפור מערב יו"ט אין מכסין אותו ביו"ט צפור. שיש לו לשחוט ציז טוב לזיון שהזמינו לספק כל שכן לודאי: אסור לכסות בו צואה. ציז טוב מאי טעמא דם כפור ודאי היה לו שישחטנו ויהא לך ככוי אכל הצואה ספק הוא אם יארע במקום המלאכות לו ודעתו לודאי ולא לספק: מותר לכסות בו צואה. מין דלזמניה אומניה דהא נמי קרוז לודאי: נהרבלאי אמרי. צננהדרין (דף ק"ז: מ) מפרש דהוא רמי צר צריצ<sup>(י)</sup>: כוי הרי הוא בצואה. המכניס עפר לכסות בו דם כוי דזה הוא ספק: אחד אמר אינו כצואה. והמכניס עפר לכסות לואה אסור לכסות בו דם כוי דזה הוא ספק: אחד אמר אינו כצואה. דרבא הוא דאמר. לואה כספק וכו' מותר שהזמנת לואה: דאמר רבא הכניס עפר לכסות בו צואה מותר לכסות בו דם צפור אסור לכסות בו צואה. אלמא ספק הוא: משום התרת חלבו. דאי שריית לכסייה אחי למימר חיה הוא: בחול אמרי לנקר חצרו כוי. הרואה אומר לא מפני שטעון ככוי אלא כדי לנקר חצרו מכסהו: לא גרסינן וליטעמין אלא הכי גרסינן בא לימלך מאי איכא למימר מי שיש לו כוי וצא לימלך לחממיה אס לך לנקר לכסותו ונחול והם מורים לו שצריך ככוי: מאי איכא למימר חיה הוא דהא מנרכו ליה ככוי: אלא לא גרסינן<sup>(י)</sup>: בחול אי נמי ספקא הוא כוי. כלומר בחול זה שהורוהו לכסות לא מתחיק ליה צמיה ודלית דמימר אמר אי נמי מספקא להו לרבנן אי חיה אי צממה אמרי ליה זיל טרח וכסי כוי. אמרי ליה גרי: לא כוי בלבד אמרו. דלחן מכסין ציז טוב דדין הוא שלא יכסוהו שמהם היל וטרט טרחא דלא מנזה ודלית צאפר הכירה: א"א אפי' שחט כוי. דלכילא חד דטעון ככוי אפי' הכי לחן מכסין משום דקא טרח נמי צל צממה: פשיטא. דהא לא טרח בצביל צממה מילי: אין מכסין אותו ביו"ט. דהיה לו לכסות מצעוד יום ומשום אמועני משום שמתח יום טוב ליכא דמשום דלא מכסי דם לא מתקרי כפור חלכילה: גלגל

צפור. שיש לו לשחוט ציז טוב לזיון שהזמינו לספק כל שכן לודאי: אסור לכסות בו צואה. ציז טוב מאי טעמא דם כפור ודאי היה לו שישחטנו ויהא לך ככוי אכל הצואה ספק הוא אם יארע במקום המלאכות לו ודעתו לודאי ולא לספק: מותר לכסות בו צואה. מין דלזמניה אומניה דהא נמי קרוז לודאי: נהרבלאי אמרי. צננהדרין (דף ק"ז: מ) מפרש דהוא רמי צר צריצ<sup>(י)</sup>: כוי הרי הוא בצואה. המכניס עפר לכסות בו דם כוי דזה הוא ספק: אחד אמר אינו כצואה. והמכניס עפר לכסות לואה אסור לכסות בו דם כוי דזה הוא ספק: אחד אמר אינו כצואה. דרבא הוא דאמר. לואה כספק וכו' מותר שהזמנת לואה: דאמר רבא הכניס עפר לכסות בו צואה מותר לכסות בו דם צפור אסור לכסות בו צואה. אלמא ספק הוא: משום התרת חלבו. דאי שריית לכסייה אחי למימר חיה הוא: בחול אמרי לנקר חצרו כוי. הרואה אומר לא מפני שטעון ככוי אלא כדי לנקר חצרו מכסהו: לא גרסינן וליטעמין אלא הכי גרסינן בא לימלך מאי איכא למימר מי שיש לו כוי וצא לימלך לחממיה אס לך לנקר לכסותו ונחול והם מורים לו שצריך ככוי: מאי איכא למימר חיה הוא דהא מנרכו ליה ככוי: אלא לא גרסינן<sup>(י)</sup>: בחול אי נמי ספקא הוא כוי. כלומר בחול זה שהורוהו לכסות לא מתחיק ליה צמיה ודלית דמימר אמר אי נמי מספקא להו לרבנן אי חיה אי צממה אמרי ליה זיל טרח וכסי כוי. אמרי ליה גרי: לא כוי בלבד אמרו. דלחן מכסין ציז טוב דדין הוא שלא יכסוהו שמהם היל וטרט טרחא דלא מנזה ודלית צאפר הכירה: א"א אפי' שחט כוי. דלכילא חד דטעון ככוי אפי' הכי לחן מכסין משום דקא טרח נמי צל צממה: פשיטא. דהא לא טרח בצביל צממה מילי: אין מכסין אותו ביו"ט. דהיה לו לכסות מצעוד יום ומשום אמועני משום שמתח יום טוב ליכא דמשום דלא מכסי דם לא מתקרי כפור חלכילה: גלגל

הכוי ביו"ט הרואה אומר ודאי חיה היא ויתיר חלבו. וא"ת בחול נמי. בחול ליכא למיחש בהאי מלתא דאמרי ספק הוא ומפני הספק אמרו רבנן טרח וכסה אבל ביו"ט מספק לא אמרו טרח וכסה שצוה בהא בעבידה היא הלכך לא גורנין כסוי דם הכוי בחול. תני ר' חייא לא כוי בלבד אמרו אלא שחט בהמה חיה ועוף ונתערב דמן אסור לכסותו ביו"ט ואם יכול לכסות כל הדם של אלו בדקירה אחת מותר ולא גורנין דק אחת אסור ב' דקירות. אמר רבה שחט צפור מעי"ט. ופשוט ולא כסוהו אין מכסהו ביו"ט שכל דבר שאפשר לו לעשותו מערב יום טוב ולא עשאו אינו דוחה את יום טוב. גלגל

והא מוקדתי סיפא כוי. כלומר בשלמא לחן שוחטין דרישא אינטרין כדקאמרת דלא תימא נשחוט משום כבוד יום טוב צלל ככוי אלא סיפא דקדמי לחן מכסין אי דלית ליה חדא מהני לכסות מאי אינטרין לאשמועינן השתא ודאי לחן מכסין ספק מצעיל אלא שמע מינה דלית ליה לגבי ודאי מכסין ואשמועינן דספק לא וקשיא לן אמאי לחן מכסין אי כדכר יתודה אי צאפר הכירה: מוכן לודאי ואין מוכן לספק. קא ס"ד דהכי קאמר אע"ג דלעמיה לכל מילי הכנסתו מועלת לודאי ואינה מועלת לספק. ופרכינן וכוין דלעמיה עליה ומשום דלחנה ליכא ספק מ"ט לא מכסין משום דקא עבד גומא צממיה: אלא כדר' אבא. ודאי מ"ט שריית כדר' אבא דלחן לעיל מלקלל הוא ופטור עליה: דלמא קא עביד כתישה גרסינן. שמה יהו שם רגזים ויכתשם: ודאי נמי נגזור משום כתישה. ומשני מין דרוז פעמים לחן לךך לכתוש לא גזור רבנן משום כתישה דאי נמי אחי ליה קך ללו אסורא דלזמניה ליכא דלחנה עשה דוכסהו צעפר<sup>(ד)</sup> ודחי לא תעשה מלאכה<sup>(ה)</sup> דקיימא לן צפרק קמא דיצמות (דף ק"ז: ט) עשה דומה לת לא תעשה: מילה בצרעת. דלחנה (דפיס כד) השמר צננע הטרעת ומניא צקוץ צהרמו הכתוב מדבר ומניא צנמרא דאס לא הצא כלי צמסכת שבת (קלז): ימול צצר ערלמו<sup>(ו)</sup> אפי' צמקוס צהרת יקון: אי נמי צליית צללס<sup>(ז)</sup> דלחנה (דפיס כג) לא תלבש שטענו וקמניך ליה גדיליס תעשה לך דצשעת מילה או צשעת לצישת הטלית מעקר ללו ומקיים עשה אכל עשה זה כשהוא כותש עוצר צללו והעשה אינו מקיים עד שיכסה: עשה ולא תעשה הוא. דלחנה (דפיס כג) ציז הרשון שמתן דמשמע שבת: ואין דעתו לספק. הלך אסור מוקלע ליכא הוא הדין דלרז יתודה: אודא רבא לטעמיה. דאמר מי שדעתו לודאי לא רמי אנפשיה לזמנוני למידי דספק: הכניס עפר לכסות בו צואה. ציז טוב שיש לו מינוק וירא שמה יעיל רעי צי"ט לפניו: מותר לכסות<sup>(ט)</sup> דם אס יא לו מינוק קטן והטיל לואה ציז טוב מאי טעמא דם כפור ודאי היה לו שישחטנו ויהא לך ככוי אכל הצואה ספק הוא אם יארע במקום המלאכות לו ודעתו לודאי ולא לספק: מותר לכסות בו צואה. מין דלזמניה אומניה דהא נמי קרוז לודאי: נהרבלאי אמרי. צננהדרין (דף ק"ז: מ) מפרש דהוא רמי צר צריצ<sup>(י)</sup>: כוי הרי הוא בצואה. המכניס עפר לכסות בו דם כוי דזה הוא ספק: אחד אמר אינו כצואה. והמכניס עפר לכסות לואה אסור לכסות בו דם כוי דזה הוא ספק: אחד אמר אינו כצואה. דרבא הוא דאמר. לואה כספק וכו' מותר שהזמנת לואה: דאמר רבא הכניס עפר לכסות בו צואה מותר לכסות בו דם צפור אסור לכסות בו צואה. אלמא ספק הוא: משום התרת חלבו. דאי שריית לכסייה אחי למימר חיה הוא: בחול אמרי לנקר חצרו כוי. הרואה אומר לא מפני שטעון ככוי אלא כדי לנקר חצרו מכסהו: לא גרסינן וליטעמין אלא הכי גרסינן בא לימלך מאי איכא למימר מי שיש לו כוי וצא לימלך לחממיה אס לך לנקר לכסותו ונחול והם מורים לו שצריך ככוי: מאי איכא למימר חיה הוא דהא מנרכו ליה ככוי: אלא לא גרסינן<sup>(י)</sup>: בחול אי נמי ספקא הוא כוי. כלומר בחול זה שהורוהו לכסות לא מתחיק ליה צמיה ודלית דמימר אמר אי נמי מספקא להו לרבנן אי חיה אי צממה אמרי ליה זיל טרח וכסי כוי. אמרי ליה גרי: לא כוי בלבד אמרו. דלחן מכסין ציז טוב דדין הוא שלא יכסוהו שמהם היל וטרט טרחא דלא מנזה ודלית צאפר הכירה: א"א אפי' שחט כוי. דלכילא חד דטעון ככוי אפי' הכי לחן מכסין משום דקא טרח נמי צל צממה: פשיטא. דהא לא טרח בצביל צממה מילי: אין מכסין אותו ביו"ט. דהיה לו לכסות מצעוד יום ומשום אמועני משום שמתח יום טוב ליכא דמשום דלא מכסי דם לא מתקרי כפור חלכילה: גלגל

מסורת הש"ס עם הוספות  
ל' שנת קל"ז: כמות מ.,  
(א) [שנת קל"ז, א] ויקרא י' ג, (ב) דברים טו ח, (ג) ויקרא יב ג, (ד) יבמות ד, (ה) שמות יב טו, (ו) שני מוק' שנת כז, (ז) [מ"ה ולא, ט] ויקרא יז יג, (ח) [מלאכה ציננות אלא].

ליקומי רש"י  
כגון מילה בצרעת וכו'. דשעת קליה דמיעקר לאו מקיים עשה, וכן צליית כלכליס צשעת לביסה מעקר לאו ומקיים עשה [שבת קלב: ד"ה אלא].

הגהות וצינונים  
[א] ס"א ל"ג (גליין) כ"ה במהרי"ם, ועי' פניו לעיל ע"א בתוס' ד"ה ואי: [ב] ג"א רבא (גליין): [ג] צ"ל רב יוסף (יעב"ץ): [ד] ס"א (גליין): [ה] צ"ל רבי חייא (תכ"מ וכו"ה בר"ח): [ו] [יש ספרים דגרסי רב עיי ברא"ש] (גליין): [ז] [לכסות בו כצ"ל] (גליין): [ח] ס"א ברובי וכו"ה ג"י הערוך (גליין): [ט] מהרש"ל מוחק ג' תיבות אלה, ועי' מהר"ם שיף וקרבן נחנאל אות צ:

ל' שנת קל"ז: כמות מ.,  
(א) [שנת קל"ז, א] ויקרא י' ג, (ב) דברים טו ח, (ג) ויקרא יב ג, (ד) יבמות ד, (ה) שמות יב טו, (ו) שני מוק' שנת כז, (ז) [מ"ה ולא, ט] ויקרא יז יג, (ח) [מלאכה ציננות אלא].

החכם מאתר אוצר החכמה  
tablett.otzar.org עמוד 16



סח א מיי פכ"ו מהל'  
שנת הלכה ז ופ"ה  
מהל' יו"ט הל' ד נוט"ע  
ל"ח סי' תיקי סעיף ד:

ט:

ביצה

פרק ראשון

ביצה

ולא היא דר"י משמא דת"ק מפרש. ולא"ת והא כל מקום דמי  
צמח לחלוק" וי"ל דהיינו צמחנה אצל לא צברייתא":

מאי

דקא שרי ת"ק קא אסר רבי דוסא. דלפ"י צשאר סולמות  
לא שרי אלא הטוי ותימה רבי דוסא דאמר כמאן דלכ"ע

שרי הולכה צשאר סולמות וי"ל דר'  
דוסא יאמר ללא נחלקו צ"ש וצ"ה  
צדד זה משמע דקי"ל כר' דוסא  
ותימה דאמר צעירי צ"ש פרק חלון  
(דף ע"ו: ושם) מטלטלין את הסולם  
וצולי שמעתין משמע דאסור לטלטל  
סולם של עליה ור' דוסא אסר אפ"י  
סולם של שופך וי"ל דשני מיני  
סולמות הן וכן משמע צהדיא פרק  
חלון (שם דף ע"ו:): והתם מיירי  
צקטנים<sup>19</sup> והכא מיירי צגדולים והר"ר  
אברהם מצורגו"ל פירש דהתם מיירי  
צשנת דמאי טעמא אסרי לטלטל  
הסולם משום דמחזי ללהטיח גגו  
הוא צריך וצשנת ליכא מששא שאסור  
להוליא לחוץ אצל הכא מיירי ציום  
קוצ דמוותר להוליא לחוץ וא"כ איכא  
הך מששא ולפי זה אסור לטלטל  
הסולם שלנו צ"ט ואפילו צציתו  
לדשמת הלכה כרבי דוסא וי"ע:

אלמא

גבי שמחת י"ט ב"ש  
לחומר רב"ו. ולא"ת אמאי  
לא פריך מצ"ה שנוגדה ופי' הקונו"ל  
משום דגבי צ"ה לא שייך שמחה  
שאין זה שמחת י"ט כ"כ ומה צשמתיין  
צ"ש היינו מטעם דלית להו הכנה  
ומטעם דלא דמי לפירות הנושרים  
ולמסקנא שז"ו: **אמר** ר' יוחנן  
מוחלפת השיטה. פירוש<sup>20</sup> ה"ה  
דמריסין דצ"ה סברי אין מסלקין  
המריסין צ"ט וכל הך משמית דמייתי  
מחליף ואותה דהשוחט כדקאי קאי  
וקשה טובא להדא פי' דא"כ מתוקמה  
לפי המסקנא כל הני שניי דמיקי  
דלעיל דמייתי הו"ל ולא מחליף צשום  
פנים אותה דהשוחט ועוד קשה מאי  
קאמר גבי עור משום דמחזי למוגא  
עליה הא מפרש טעמא לקמן (דף י"א):  
דמחזי סופן משום מחלתן וע"ק  
דא"כ דאותה דהשוחט נשאלת  
צמקומה א"כ רצה ורצ יוסף שקלו  
וטרו (לעיל דף י"א): אליצא דצ"ש וזהו  
דוחק גדול ועוד קשה כיון דמוחלפת  
הי"ה דמריסין סבירא להו לצ"ה  
דאין מסלקין משום דיש צנין וסתירה  
צכלים וצריש פרק כל הכלים (שם)  
דף קכ"ז: ושם) סתים לן תנא דאין  
צנין וסתירה צכלים לכך פרי"ת  
דמוחלפת השיטה היינו הי"ה דהשוחט  
דצ"ה סברי יחפור צדקר ויכסה

מתניתין. דקמי צהולכה סולם פליגי לאו כי האי תנא דקתני  
צהולכה מודו מפני שזורך י"ט היא: אב"ש ש" ע"ה אסור. דההוא  
ודאי אמרי להטיח גגו הוא צריך: מודין בו. א"ס החלון רחוק  
ואין ראש הסולם מגיע שם (ב) צה צהטיה מדדין רגליו של סולם  
מעט מעט: לקרייתא. לכפרים

לראות שדומיהן: סולם בא צ"דינו.  
הולכה סולם של עליה לשופך: מכ"כ  
דת"ק סבר. צשל עליה פליגי  
צחורה ומודים צהולכה: טעמיה  
דת"ק קא מפרש. וצשל עליה ליכא  
למאן דשרי: ממאי מודקתני. צמלתייה  
דת"ק משופך לשופך אלמא צסולם  
המיוחד לשופך קאי: מי קתני  
סולם ש" שופך. דנחוי משמע צצשל  
שופך קאי: משופך צשופך קתני.  
ולעולם צשל עליה ורצתה אשמועינן  
דיוליכנו מעליה לשופך ראשון וממנו  
לכמה שוכנין: הטוי סולם ש" ע"ה.  
והוליקו לשופך מצעוד יוס ועכשיו צא  
להטותו מחלון לחלון: מאי דקא אסר  
ת"ק. דרבי דוסא דהוא ר' יהודה  
דאמר צסולם של עליה אסור להולין  
קא שרי רבי דוסא מיהא להטות:  
ולא היא מאי דקא שרי ת"ק. דהיינו  
של שופך להולין קא אסר ר' דוסא  
ואתא למימר הולכה אסור הטוי שרי  
וצשל עליה לא איירי כלל: מוחלפת

השיטה. כאן הוחלפה שיטתן וצריין  
להפוך דצרייה: וממאי דמוחלפת.  
ומאי קשיא ליה לר' יוחנן דלמא  
טעמייהו דצ"ש התם משום דליכא  
דקר נעוץ וליכא דאסור: אב"ש  
דיכא דליכא דקר נעוץ. דליכא דא  
רמו חפירה לא שרו ואפ"י צעפר  
תיחוח שהוא כחפור ועומד והכא  
נמי לא שנה דהא איכא חשדא להטיח  
גגו: אב"ש התם לא. דגורי משום  
כמישה דלמא זמנין דצני כמישה:  
אלא אי קשיא. מתניתין אהדדי  
שהולך רבי יוחנן להחליף שיטתן  
וצריך להפוך דצרייה: הא קשיא.  
(ג) על זו החליפה: לא יטול. מן  
הגזלות צ"ט: אא"כ נענע מכבוד  
יום. ולא סגי צהכנה צצנור צעלמא  
דמפרש לקמן<sup>21</sup> טעמא דלמא למחר  
כי שקיל להו חיס עליהו וממליך:  
אצל

אלא אי קשיא הא קשיא בית שמאי אומרים<sup>22</sup> לא יטול אלא אם כן נענע מכבוד  
יום וב"ה אומרים עומד ואומר זה וזה אני נוטל אלמא גבי שמחת יו"ט ב"ש  
לחומר רב"ה לקולא ורמינהי השוחט חיה ועוף ביו"ט<sup>23</sup> אמר רבי יוחנן מוחלפת  
השיטה ודלמא לא היא עד כאן לא אמרי ב"ש אלא היכא דאיכא דקר נעוץ  
אבל

תמייה אני על מה הצריכו העולם הכנה וזכור אני דצמי נערותי לא הו מצריכין כלל אך עתה  
לפי מה שטעו דצצורים דמוחלפת לא קאי אהשוחט וכי' וצ"ה לחומר צלפיך מצריכין הכנה ומיהו זה אינו דלפי פירוש נמי לכל  
הפחות סברי צ"ה מאי דצברי צ"ש מעיקרא וצ"ש צעו דקר נעוץ ואפ"י צעפר תיחוח צעו הכנה מדקאמר הכא עד כאן לא קאמרי  
צ"ש התם אלא דליכא דקר נעוץ משמע אפילו צעפר תיחוח צעו צ"ש דקר נעוץ מצעוד יוס משום הכנה כדפ"ה<sup>24</sup> ודע דאל"כ הא  
דקאמר רבי יהודה לעיל והוא שיש לו דקר נעוץ לאו אליצא דצ"ה הוא לפי המסקנא דאמרי צ"ה שיחפור צדקר לכחלה וישחוט ואע"ג  
דמייתי מלתייה דרבי יהודה גבי מודים מכל מקום קאי אכולה מתניתין כדפרישית וצצרה היא דלא פליגי צ"ש וצ"ה אלא צהא דצכה"ג  
דשרו צ"ש צדיעצ שרו צ"ה לכחילה ולעולם צעו דקר נעוץ משום הכנה ועוד ראייה מדקאמר רבי יהודה גופיה לעיל (דף ט.) ממלא  
קופתו<sup>25</sup> ועושה צה כל צרכו משמע דצעיין הכנה לפי האמת ואע"פ שיש לפרש דצשאר צרכים מיירי כגון לכסות צו צואה אצל לכסוי דס לא  
צעיין הכנה לא משמע הכי לעיל לפי המסקנא וגם עתה דאמר מוחלפת השיטה אין להחליף פירוש דצרי האמוראין וא"כ יפה נהגו העולם  
שלא לכסות רק צעפר מוכן שהוא תיחוח<sup>26</sup> כגון מצטר של אפר או שראוי לללות צו ציה<sup>27</sup> ולא מעפר תיחוח שע"ג קרקע שהוא צצל אגז  
קרקע ולא מאפר הכירה שהוסקה צ"ט א"ס אינו ראוי לללות צו ציה ותימה א"כ דמוחלפת קאי אהי"ה דהשוחט וצית שמאי לחומר  
הכי מונה לה צמסכת עדיות גבי הך דצ"ש לקולא וצית הלל לחומר ר"ל דמונה לה לפי הטעות דנשנית קודם דמוחלפת השיטה:  
צ"ה

21 על זה הדרך השמעה כלה ופשוטה היא:

(א) [וספספא פסק 16]  
(ב) כע"ז ב"ק דף ק"ו.  
(ג) לעיל דף ק"ב (ד) לקמן  
י"ה (ה) דף י" עיי"ש.  
(ו) עירובין פב"ג (ז) [וע"ע  
מו"ק עירובין פא: ד"ה  
ה"ג וכו'] (ח) לעיל ה  
ע"א.

הנהגות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מדדין  
וכי' שם בהטיה כנ"ל  
ותימנ צה נמק:  
(ב) ד"ה הא קשיא זו  
החליפה כנ"ל ותימנ על  
נמק י"ז:

ליקוטי רש"י

דבני רבי חייא. יהודה  
ותוקיה שמן ע"ז מ"ה.  
שופר ואומר. מצעוד  
יוס [לקמן י"ז].

הנהגות וצינונים

[א] נדה כד ע"א בע"ז מו  
ע"א כי רש"י ד"ה בני ר'  
חייא יהודה וחזקיה  
שמון (גליון): [ב] צ"ל  
צפקי (דבש תמר  
עיי"ש): [ג] עיין צ"ל  
למה הביא בפסקא אבל  
משהו מחלון לחלון  
עיי"ש: [ד] צ"ל ביר"ט  
ובי' (חכ"מ) וכן בכתי'  
נוסף בש"א יחפור  
בדקר ויכסה וכו':  
[ה] וכגון סולמות של  
בית (גליון): [ו] נראה  
להגיה ועוד דשמא,  
והיינו דאסור אפי' לתי'  
הראשון (יש"ש סי' כו,  
עיי"ש ועי' ט"ו סי'  
תקי' סק"ד): [ז] עיין  
הכמת מנוח על תוד"ה  
אמר ר' יוחנן שאין זה  
פי' רש"י עיי"ש:  
[ח] שייך דף י ע"א  
לאחר הקשיא דתריסין:  
[ט] בדפוס פרי"ש, וכן  
הי' הגרסא בתוס' לפני  
הפני' והמהר"ם (לקמן  
יא ע"א), ולפינו  
ע"פ המהרש"ל, ועיין  
שיטמ"ק וצ"ל דלרש"י  
איהו שרצה לחליף:  
[י] עיין תכ"מ שהוא  
ר"ה כדפרישית התם  
וקאי אמש"כ לעיל ה  
ע"א תוס' ד"ה ואינו:  
[כ] ממלא קופתו עפר  
נעושה כצ"ל (גליון):  
[ל] או כגון צבור של  
אפר (ר"ל מאחמול) או  
שראוי לצלות בו ביצה  
(הוסק היום) כ"כ להגיה  
(ב"ש): [מ] ועיין צ"ל  
שמישב גירסתנו:



**יג פנויה** שראוה שנבעלה וכו'. נדברים אלו רבו הדעות למפרשים ז"ל ותחילה אבאר דעת רבינו. הוא סובר שאפילו שהפנויה שאמרה לכשר נבעלתי מכשירין העובר ואע"פ שרוב העיר שזינתה זה פסולין לה כזכר פט"ו צביאור זהו להכשיר הולד ואע"ג דלא הו"ל חוקה דכשרות לפי שהדין כך הוא שהיא נאמנת ולא החמירו בולד כלל לפי שאם היו מחמירין בו מלבד בקהל לא היה לו תקנה והרי דין הולד כדין האשה שנשאת וכ"כ מן המפרשים ז"ל אבל בזהו עמדה אע"פ שהדין כן שהיא נאמנת אפילו ברוב פסולין ואם נשאת לכהן לא הלא אע"פ"י כן לכתחילה לא מנשא לכהן אלא בתרי רובי ומעלה עשו ביוחסין לכתחילה והרי יש לה תקנה שמשא לישאל וסובר זה רבינו מפני שאמרו בפ"ק דמבואות (דף י"ג.) היתה מעוברת ואמרו לה מה עיבו של עובר זה מאיש פלוני וכהן ר"ג ורבי אליעזר אומרים נאמנת רובי יהושע אומר לא מפיה אנו עיד אלא הרי זו בחזקת מעוברת לנתיב ולמזמור עד שהצדק ראה לדבריה ובגמרא (דף י"ד.) אמר ליה שמואל לרב יהודה שינא הלכה כר"ג ואת לא מעביד עובדא עד דליכא רוב כשרין אלא ואתמרו שם דה"ק לא מעביד עובדא לכתחילה תרי רובי נינהו ממה שפירייה בה משנה (דף י"ד.) א"ר יוסי מעשה דבתינוקת שירדה למלאות מים מן העין ונאנסה א"ר יוחנן בן גוריון א"ר רוב אנשי העיר משיאין לכהונה הרי זו משא לכהונה ואמרו שם בגמרא דאמר כמאן אי כר"ג אפילו ברוב פסולין נמי מכשיר אי כרבי יהושע אפילו ברוב כשרין נמי פסול וכו' אמר רב יהודה אמר רב בקרובות של פטורייה הוה מעשה וברבי אמי דאמר רבי אמי והוה שהיתה סיעה של בני אדם כשרין עוברת לשם דליכא תרי רובי כדליכא הסם ואמרו שם דאע"ג דבעלמא לא בעינן תרי רובי מעלה עשו ביוחסין ואמר רב הלכה כרבי יוסי וסובר רבינו דאין קי"ל הכי לכתחילה אע"פ שטוענת ואומרת לכשר נבעלתי וכן דיעבד כל זמן שאינה טוענת כגון אלמנה או חרשה או שאינה יודעת דכל דליכא תרי רובי אפילו דיעבד מפקינן לה וזהו יש חילוק בין הטוענת לשאינה טוענת שהטוענת נשאת אפילו ברוב פסולין אלא לא מפקינן לה ושאינה טוענת תלא עד דליכא תרי רובי כשרין וסוגייתנו היא או לכתחילה וטוענת או דיעבד בשאינה טוענת:

**יג פנויה** שראוה שנבעלה וכו'. כתב ה"ה וסובר רבינו דרוב כשרים דבעינן לכתחילה תרי רובי נינהו ממה שפירייה שם במשנה וכו' כן פסקו ג"כ הר"ף והרא"ש משמע דס"ל דכי שני רב יהודה בקרובות של פטורייה הוה מעשה ליה והכריחם לפרש כן כי הוה דלא דשני הכי ודלא כרש"י שפירש דכרבי

**הרי זו** אסורה לכהונה מספק: **יג פנויה** שראוה שנבעלה לאחד והלך לו. ואמרו לה מי הוא זה שבא עליך ואמרה אדם כשר הרי זו נאמנת. ולא עוד אלא אפילו ראוה מעוברת ואמרו לה ממי נתעברת ואמרה מאדם כשר הרי זו נאמנת ותהיה מותרת לכהן: **יך בד"א** בשיהיה המקום שנבעלה בו פרשת דרכים או בקרנות שבשדות שהכל עוברין שם. והיו רוב העוברים שם כשרים. ורוב העיר שפרשו אלו העוברין ממנה כשרים. שהחכמים עשו מעלה ביוחסין והצריכו [ה]שני רובות. אבל אם היו רוב העוברים פוסלים אותה כגון עכו"ם או ממזרים וכיוצא בהם אע"פ שרוב המקום שבאו ממנה כשרים או שהיו רוב אנשי המקום פסולין אע"פ שרוב העוברין שם כשרים חוששין לה שמא למי שפוסל אותה נבעלה ולא תינשא לכהן לכתחילה ואם נשאת \* (לא) **חצא: מן** ראוה שנבעלה בעיר או נתעברה בעיר אפילו לא היה שוכן שם אלא עכו"ם אחד או חלל אחד ועבד וכיוצא בהן הרי זו לא תנשא לכתחילה לכהן שכל הקבוע כמחצה על מחצה הוא. ואם נשאת לא תצא הואיל והיא אומרת לכשר נבעלתי: **מן** היתה אלמנה או חרשה או שאמרה איני יודעת למי נבעלתי. או שהיתה קטנה שאינה מוכרת בין כשר לפסול הרי זו ספק זונה. ואם נשאת לכהן תצא אלא אם כן היו שני הרובין המצויין אצלה כשרים: **יז** השבויה שנפדית והיא בת ג' שנים ויום אחד או יתר אסורה לכהן מפני שהיא ספק זונה שמא נבעלה לעכו"ם. ואם יש לה עד שלא נתייחד העכו"ם עמה הרי זו כשרה לכהונה. ואפי"ן עבד או שפחה או קרוב נאמן לעדות זו. ושתי שבויית שהעידה כל אחת מהן לחבירתה הרי אלו נאמנות. הואיל **ואיסור כל** **הספיקות כולן מדברי סופרים** לפיכך הקלו בשבויה: **יח** וכן קמן שהיה מסיח לפי תומו נאמן. מעשה באחד שנשבה הוא ואמו ובנה מסיח לפי תומו ואמר נשבינו לבין העכו"ם אני ואמי יצאתי לשאוב מים ודעתתי על אמי \* כן הוא בס"א וכ"כ מהר"ק בש"ע אה"ע ס"ו ו' סעיף י"ז: **ללקומי** א טור אה"ע ס"ו ו' סמ"ג לאין קכ"א: ב טור ס"ו ו' סמ"ג ס"ג:

טוענת אפילו נשאת תלא כל היכא דליכא תרי רובי פטורייה וכו'. שם פריך ורוב העיר נמי אי דלואי אינהו לגבה כל דפריש מרובא פריש ומשני איכא דלואל אינהו לגבייהו ופרש"י יש שהולכת היא אללו וה"ל קבוע הילכך ברוב כשרים או רוב העיר או רוב סיעה פסול וכן הם דברי רבינו שחמס וכחז דנבעלה בעיר לא מנישא לכהן לכתחילה ולא חילק בין אולא אינהו לגבייהו לאולי אינהו לגבה וגראה מדבריו דאפילו דליכא תרי רובי עיר ורוב סיעה כל שנבעלה בעיר לא תינשא לכתחילה דאפילו אול זועל לגבה משבו קבוע גזירה אטו היכא דלואל אינהו לגביה ולא מכשירין לה אלא כשנבעלה בפרשת דרכים או בקרנות שבשדות שהכל עוברים שם והיו רוב העוברים כשרים וגם רוב העיר שאפשר שפירשו אלו ממנה כשרים: **והפור** שכתב על דברי רבינו וגראה שאפילו נתעברה בעיר א"כ הלך הזועל אליה מנישא לכתחילה כיון דליכא רוב העיר ורוב סיעות כשרים א"כ הלכה היא אליו עכ"ל גירסא אחרת היתה לו שכתב לא דלואל אינהו לגבייהו אלא רבינו גורם כגירסת רש"י שכתבתי וכן דעת המוספות והרשב"א והריטב"א:

**מן ראוה** שנבעלה בעיר וכו'. שם פריך ורוב העיר נמי אי דלואי אינהו לגבה כל דפריש מרובא פריש ומשני איכא דלואל אינהו לגבייהו ופרש"י יש שהולכת היא אללו וה"ל קבוע הילכך ברוב כשרים או רוב העיר או רוב סיעה פסול וכן הם דברי רבינו שחמס וכחז דנבעלה בעיר לא מנישא לכהן לכתחילה ולא חילק בין אולא אינהו לגבייהו לאולי אינהו לגבה וגראה מדבריו דאפילו דליכא תרי רובי עיר ורוב סיעה כל שנבעלה בעיר לא תינשא לכתחילה דאפילו אול זועל לגבה משבו קבוע גזירה אטו היכא דלואל אינהו לגביה ולא מכשירין לה אלא כשנבעלה בפרשת דרכים או בקרנות שבשדות שהכל עוברים שם והיו רוב העוברים כשרים וגם רוב העיר שאפשר שפירשו אלו ממנה כשרים: **והפור** שכתב על דברי רבינו וגראה שאפילו נתעברה בעיר א"כ הלך הזועל אליה מנישא לכתחילה כיון דליכא רוב העיר ורוב סיעות כשרים א"כ הלכה היא אליו עכ"ל גירסא אחרת היתה לו שכתב לא דלואל אינהו לגבייהו אלא רבינו גורם כגירסת רש"י שכתבתי וכן דעת המוספות והרשב"א והריטב"א:

**מגיד עזו**

יח י"ח וכן קמן שהיה מסיח על לפי תומו נאמנת. פק האשה שנתארמלה (דף כ"ו) ופרק הגזול ומאכל (דף ק"ד):

ספן  
הוא  
מכא

**הרי זו** אסורה לכהונה מספק: **יג פנויה** שראוה שנבעלה לאחד והלך לו. ואמרו לה מי הוא זה שבא עליך ואמרה אדם כשר הרי זו נאמנת. ולא עוד אלא אפילו ראוה מעוברת ואמרו לה ממי נתעברת ואמרה מאדם כשר הרי זו נאמנת ותהיה מותרת לכהן: **יך בד"א** בשיהיה המקום שנבעלה בו פרשת דרכים או בקרנות שבשדות שהכל עוברין שם. והיו רוב העוברים שם כשרים. ורוב העיר שפרשו אלו העוברין ממנה כשרים. שהחכמים עשו מעלה ביוחסין והצריכו [ה]שני רובות. אבל אם היו רוב העוברים פוסלים אותה כגון עכו"ם או ממזרים וכיוצא בהם אע"פ שרוב המקום שבאו ממנה כשרים או שהיו רוב אנשי המקום פסולין אע"פ שרוב העוברין שם כשרים חוששין לה שמא למי שפוסל אותה נבעלה ולא תינשא לכהן לכתחילה ואם נשאת \* (לא) **חצא: מן** ראוה שנבעלה בעיר או נתעברה בעיר אפילו לא היה שוכן שם אלא עכו"ם אחד או חלל אחד ועבד וכיוצא בהן הרי זו לא תנשא לכתחילה לכהן שכל הקבוע כמחצה על מחצה הוא. ואם נשאת לא תצא הואיל והיא אומרת לכשר נבעלתי: **מן** היתה אלמנה או חרשה או שאמרה איני יודעת למי נבעלתי. או שהיתה קטנה שאינה מוכרת בין כשר לפסול הרי זו ספק זונה. ואם נשאת לכהן תצא אלא אם כן היו שני הרובין המצויין אצלה כשרים: **יז** השבויה שנפדית והיא בת ג' שנים ויום אחד או יתר אסורה לכהן מפני שהיא ספק זונה שמא נבעלה לעכו"ם. ואם יש לה עד שלא נתייחד העכו"ם עמה הרי זו כשרה לכהונה. ואפי"ן עבד או שפחה או קרוב נאמן לעדות זו. ושתי שבויית שהעידה כל אחת מהן לחבירתה הרי אלו נאמנות. הואיל **ואיסור כל** **הספיקות כולן מדברי סופרים** לפיכך הקלו בשבויה: **יח** וכן קמן שהיה מסיח לפי תומו נאמן. מעשה באחד שנשבה הוא ואמו ובנה מסיח לפי תומו ואמר נשבינו לבין העכו"ם אני ואמי יצאתי לשאוב מים ודעתתי על אמי \* כן הוא בס"א וכ"כ מהר"ק בש"ע אה"ע ס"ו ו' סעיף י"ז: **ללקומי** א טור אה"ע ס"ו ו' סמ"ג לאין קכ"א: ב טור ס"ו ו' סמ"ג ס"ג:

**הגהות מיימוניות**

**יג** [ד] אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ג ודלא כרבי יהושע דאמר הרי זו בחזקת דרוסת איש לנתן ולמזמור עד שהביא ראיה לדבריה: **יך** [ה] רב היא אמר רב הלכה כר' יוסי פ' דמבוא משום ר' יוחנן אמר ר' הורא שעה היתה. והנה רש"י פירש כרבינו המחבר ופירש גזירה אטו היכא דלואל אינהו לגבייהו וכו' ופרש"י יש שהולכת היא אללו וה"ל קבוע הילכך ברוב כשרים או רוב העיר או רוב סיעה פסול וכן הם דברי רבינו שחמס וכחז דנבעלה בעיר לא מנישא לכהן לכתחילה ולא חילק בין אולא אינהו לגבייהו לאולי אינהו לגבה וגראה מדבריו דאפילו דליכא תרי רובי עיר ורוב סיעה כל שנבעלה בעיר לא תינשא לכתחילה דאפילו אול זועל לגבה משבו קבוע גזירה אטו היכא דלואל אינהו לגביה ולא מכשירין לה אלא כשנבעלה בפרשת דרכים או בקרנות שבשדות שהכל עוברים שם והיו רוב העוברים כשרים וגם רוב העיר שאפשר שפירשו אלו ממנה כשרים: **והפור** שכתב על דברי רבינו וגראה שאפילו נתעברה בעיר א"כ הלך הזועל אליה מנישא לכתחילה כיון דליכא רוב העיר ורוב סיעות כשרים א"כ הלכה היא אליו עכ"ל גירסא אחרת היתה לו שכתב לא דלואל אינהו לגבייהו אלא רבינו גורם כגירסת רש"י שכתבתי וכן דעת המוספות והרשב"א והריטב"א:

יחד. נראה דבחולין (ע"ט ע"ב) אמרינן, וכי שנחלקו צו חכמים היינו תיש הבח על הנצי או נצי הבח על התישה, ונחלקו צו אס גם לזרע אב חוששין, או רק לזרע אס לזד, ואמרינן שם תיש הבח על הנצי לכ"ע חייב כיקוי דס, דהא חוששין לזרע אס לכ"ע. והקשו התוספות (שם ד"ה צין) הא הוי מערובת דס חיה ודס צהמה [דאסור לכסות ציו"ט, ומירנו הואילן] וכל טיפה וטיפה יש צו חיה וצהמה ע"ס, וכן כתב רש"א (שם ד"ה צין). וא"כ כמו דאמרו דס, כן הדין לענין חלב, כל קורט וקורט יש צו מחיה ומצהמה, וא"כ האוכל כזית חלב ממנו, אוכל חלי כזית חיה וחלי זית צהמה. וא"כ יש לפרש, הא דאמרינן צברייתא כל האוכל חלב לרבות הכוי, צרייתא חנינא היא, דס"ל (חולין ע"ח ע"ב) חוששין לזרע אב, וא"כ יהיה תיש הבח על נצי או נצי הבח על תישה, ועכ"פ הולד חליו חיה חליו צהמה, והאוכל כזית מחלבו אוכל חלי שיעור חיה וחלי שיעור צהמה, וא"כ אין כאן<sup>24</sup> כזית איסור, ומרצה התורה מכל אוכל חלב לרבות כוי אף דהוא חלי שיעור, וזה דאמרינן לרבות כוי וחלי שיעור, דהיא היא, היינו כוי והיינו חלי שיעור. וניחא ליה דמנקט כוי, דכל האוכל סתם אכילה כזית כמ"ש המפרשים, ואיך נראה בחלי שיעור, הא אינו בכלל אכילה, אצל כזוי שפיר יתכן, דצחמת אוכל כזית וקרינן ציה אכילה, ומכל מקום אינו אוכל רק חלי שיעור, וס"ל [לר' יוחנן] דהוא דאורייתא, וריש לקיש ס"ל דהוא אסמכתא בעלמא וכו', וגם כוי אסמכתא, אף דספק דאורייתא [מן התורה] לחומרא, מ"מ חלי שיעור הוא ואסור מדרבנן. וישנתי צוה כמה קושיות מה שיש שם צמוספות וצמרא, ואין כאן מקום להאריך מצלי לצחמת מכוונת הקונטרס הזה:

(T) ויש דמות ראה להרמז"ס, מהא דעמדו כל הפוסקים (הגה"מ סוף הלכות שנימת עשור ד"ה גרסינן הוצא צ"י או"ח ס"י תרכ"ד ד"ה וחסידים, א"ז ה"י יו"כ סוף ס"י רפ"א הוצא דרכי משה שם ס"ק ה') מה נשתנה יום הכיפורים משאר חגים דעבדינן תרי יומי מהספק, וציוס כיפורים לא עבדינן. ומירנו לקוח מדברי ירושלמי<sup>25</sup> (חלה פ"א ה"י א') דחוששין לסכנת נפשות

ראה להרמז"ס

צפני ענמה, ע"כ. ודייק הפרי חדש לריש לקיש הא דחניא צברייתא כל אוכל [חלב] לרבות כוי וחלי שיעור, היינו אסמכתא בעלמא, וחלי שיעור מותר מהתורה, וא"כ על כרחך כוי נמי מותר מהתורה, ואסור רק מדרבנן, דאס לא כן איך כללוהו הצרייתא דבר תורה ודרבנן צחד, דכוי מהתורה אסור וחלי שיעור מדרבנן, ועל כרחך דגם כוי מדרבנן כדעת הרמז"ס. ע"כ:

ישוב הגמ' להרשב"א

והנה דבר גדול<sup>22</sup> דיבר הרב הג"ל, דחובה עלינו לטרוח ליישב דברי הרשב"א והר"ן, דס"ל דלא כהרמז"ס. ונראה צפשוט דודאי כוי הבח מן תיש ומנצי, דיש צו ספק אי חוששין לזרע אב או לא, צו שייך דברי הרמז"ס והרשב"א הנ"ל, דספיקא גמור הוא. אצל כוי דהוא צריה צפני ענמה, ולא הכריעו צו החכמים אס חיה או צהמה, צו י"ל דודאי דרבנן, ומה טיבו לאסור חלבו מדאורייתא, הלא כתיב רק חלב שור וכו'. וכן י"ל להיפוך, הואיל וצריה צפני ענמה, ואינו צכלל חלב שור, איצטריך קרא כל חלב לרבות לאסור החלב של כוי. וא"כ אחי שפיר דהא דחלי ריש לקיש ומוקי לצרייתא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא, ואמר הכי נמי מסתברא וכו', מוקי ליה צכוי דצריה צפני ענמה, וצוה ליכא חשש דאורייתא, רק מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא, ותריוויהו דרבנן, וקאמר הכי נמי מסתברא, דאי מיירי צכוי הבח מן הנצי ורחל, איצטריך קרא למעוטי ספיקא, ועל כרחך צכוי דצריה וכו' ס"ל רק מדרבנן, והגמרא דהה די"ל דאיירי צהך כוי דצריה, ומ"מ אסרה התורה מריצוי דכל אוכל חלב וכו', ואחי שפיר. וא"כ למסקנא מוקי ריש לקיש להך כוי דנחמר צברייתא, צצריה צפני ענמה, והוי רק דרבנן, דומיא דחלי שיעור, ולא ס"ל כרצי יוחנן אף דהוא צריה צפני ענמה התורה אסרה, ולא קשה מידי דשניהם דרבנן:

ובחידושי אמרתי צצריכות צפירוק הרצה קושיות, אצל העיקר, כי צעלס דצרי הצרייתא אין לו קישור, ומה ענין כוי לחלי שיעור, עד שדרש מן כל אוכל חלב לרבות כוי וחלי שיעור, מה ענין<sup>23</sup> זה לזה, דאיך כוללן הצרייתא

עוד ישוב

דעת יהונתן

23. הסמיכות מבואר בפ"י דברי רש"י (שם ד"ה. כוי) כיון דשניהם אינם בעונש כרת ס"ד למעט אותם מכת הסמיכות גם באזהרה (ברוך טעם)

24. וא"כ לדבריו האוכל שני (חצי) זיתים מחלב כוי חייב כרת ובגמ' אמרי' שם בפירוש דכוי אינו בכלל עונש, ועוד דבגמ' מבואר דלא מחמת ספק רצה לאסור רק משום דבריה הוא בפני עצמו ואיך כתב דברייתא מוקי לה כחנניה (הגר"י מהמבורג)

25. הירושלמי הוא בפ"ק דחלה (ה"א), ויעוין גם בירושלמי ר"ה פ"ק הלכה ר'. ולפי דברי הירושלמי שם דחזקה שאין ב"ד מתעצלין ליכא בלא"ה שם ספק דאורייתא כלל. ומקום יש לדברי המחבר במקום שאין שלוחי ב"ד יכולין להגיע, דאצלם ליכא סברא דאין ב"ד מתעצלין לפי פ"י הקרבן עדה שם שאין מתעצלין מלשלוח שלוחים [וכן העיר בשו"ת צ"צ או"ח סי' ס"ב בסופו יע"ש]. אם כי בשו"ת נודע ביהודה קמא חיו"ד סי' נ"ז (ד"ה שוב מצאתי) מפרש שאין הב"ד מתעצלין והמה זריזין לקדש תשרי בזמנם, וכדברי הגמ' (ר"ה י"ט ע"ב, ביצה ו' ע"א) [מימות עזרא] לא מצינו אלול מעובר. ועי'

21. ואין להתעקש ולומר דאדרבה נידוק איפכא מדרכי יוחנן דקיי"ל כוותיה, דהא לרבי יוחנן מסקינן בגמרא דכוי הוי בריה בפני עצמה (פ"ח שם)

22. מדברי התוס' שם בד"ה כיון דחזוי כוי נראה מבואר דלא חשו לזה, כי לפי דבריהם שם לולי סברת ר"י דחזוי לאצטרופי היינו אומרים דעיקר קרא לכוי איצטרך וחצי שיעור מדרבנן. ובלא"ה י"ל דדוקא לר"ל מותר כוי מן התורה, כיון דלדידי' האי כל לאו רבוי הוא ורק אסמכתא בעלמא, ממילא אמעט חלב כוי גם מאיסור, מצד ההיקש אזהרת חלב להעונש, ואמרינן כל שיש בעונש יש באזהרה וספק שאינו בעונש גם באזהרה ליתא. וכן מדויק לשון הברייתא (יומא שם) אין לי אלא כל שישנו בעונש, ומפרש רש"י כיון דעונשו ואזהרתו סמוכין זה לזה כוי, יעו"ש. ותרצתי בזה דברי הרמב"ם בפ"א מהלכות חמץ ומצה דין ז' שהוצרך לבאר דחצי שיעור אסור בחמץ מדכתיב לא יאכל, דס"ד למעוטי מכת סמיכות אזהרת חמץ לעונשו גבי השבתה, וביעור ואכילה ילפינן מהדרדי. ויש לי אריכות בזה בסוגיא דשאור בכזית (ברוך טעם)

להתענות צ' ימים רזופים. ועדיין קשה לריש לקיש דאמר חזי שיעור מותר מן התורה, עדיין קשה מספק יתענה צ' ימים, דהיינו שלא יאכל וישתה (מוך כזית) צכדי אכילת פרס ככותבת ומלא לוגמיו, רק זעיר שם, וא"כ לקיים תענית דאורייתא, ומ"מ אין כאן סכנת נפשות, דהא יאכל וישתה ויטע לבו. ועל כרחק צ"ל<sup>26</sup> דבלאו הכי מהתורה אין לחוש מספיקא, כדעת הרמב"ם<sup>27</sup> דאין חוששין לספיקא, ואי דרבנן אסרו ספק, עדיין לא (הואיל) [הועיל] צמה דיאכל פחות מכשיעור, [ד]הא עכ"פ עבד אסורא מדרבנן, וילא שכוו צהפסדו, ומדריש לקיש נשמע לרבי יוחנן. ואחר<sup>28</sup> שזרנו שורש הזה, שזו ועדיין צגוף הספק ספיקא:

ביצה שנולדה מתרנגולת ספק טריפה

**[ב] כתב הש"ך** (ד"ן ז') צשם איסור והיתר הארוך (כלל כ"ו) ד"ן ד' ו"ל אפילו צילה שנמלא (צתרנגולת צקליפתה) [צקליפתה, צתרנגולת] שקרה לה טריפות צקרוצ, הו ספיקא דאורייתא, דלמא כשנטרפה התרנגולת היה הצילה אז עדיין צלי קליפה, ואסורה כי נתגדלה צאיסור, ואם נתערצה אפילו צאלף אינה צטילה. ואין להחיר כל אחד מטעם ספק ספיקא, שמה היה צשעה שנטרפה התרנגולת, צקליפתה, ואינה אסורה, ואח"ל לא היה צקליפתה וטריפה, שמה אין זו הצילה, וצילה אחרת היא. דהואיל דהספק הראשון דצר תורה, ואין הספיקות מענין אחד צגוף אחד. ואפילו תרנגולת שנולד צה ספק טריפה, אין להחיר הצילה שהטילה או שנמלא צה, מטעם ספק ספיקא, ספק דאינה תרנגולת כלל טריפה, ואח"ל טריפה, שמה אז כשנטרפה צצר היה הצילה צקליפתה. שהשני ספיקות הם משני גופים, וגם

או"ה  
שב"ב  
ספיקות  
בב  
גופים  
אין  
דנים  
בס"ט

אין השני ספיקות מענין אחד, וגם התרנגולת צשעה הטלת צילה היה צחזקת טרפה. ולא דמי לצגניות שנעשה מצהמה ונמלא אח"כ טריפה, דאמרינן השתא הוא דנטרפה (לעיל סימן פ"א סעיף ז'), דהתם לא היה הצהמה צחזקת איסור צשעה שנלצה, משא"כ כאן. וכן כתב האיסור והיתר הארוך כלל מ"ט ד"ן ז' גצי צגניות דנעשו מצהמה טרפה, דאמרינן השתא הוא דנטרפה, וז"ל והשיב (מהר"ן) [מהר"ם] וריצ"ק והוא דצצהמה ליכא למימר טריף ואחא טריף ואחא, כמו גצי מקוה, וגם אינו דומה לצילה דהוא ספק טריפה, דשם היה העוף צחזקת ספק צשעה שהטילה, עכ"ל איסור והיתר הארוך.

אוצר החכמה

והנה מה שכתב צשני ספיקות צשני גופים אחד צתרנגולת ואחד צצילה, לא אמרינן. קשה רוח אנכי מנא ליה לחדש ד"ן זה, וגצי אלמנת עיסה צפ"ק דכתובות (י"ד ע"א) אמרינן דאית ציה ספק ספיקא, ולכך מתיר ר' יהושע. ופירשו התוספות ספק ספיקא, ספק פנויה ספק גרושה, ואח"ל גרושה, שמה נתעברה קודם גירושין, והו צן ט' לראשון. וכאן חד ספק צגוף האשה אם היא כשרה לכהונה, וחד צולד אם הוא צן גרושה או לא, והרי זה<sup>29</sup> דומה למ"ש כאן דיש ספק שמה נתעברה קודם שנטרפה, ומ"מ<sup>30</sup> מכשרינן, ולמה צתרנגולת מטרפינן. וליכא למימר כמו שכתבתי לעיל (סי' ק"י פלתי ס"ק ל') צשם הרצ צית שמואל (אה"ע"ו סי' ז' ס"ק י"ד), דשם מצטרף צהדיה ספק ספיקא חזקת האם דפנויה נולדה. דהא גם כאן איכא חזקת תרנגולת דכשרה נולדה, ומקרוצ נולדה לה ספק טרפה. וצכתובות (שם) הקשו התוספות (ד"ה אלמנת) למה אמרינן (קידושין ע"ה ע"א) דלא הוכשר אלמנת עיסה צצת, למה, הא חף הצת יש להכשיר מכה ספק ספיקא,

קושיא  
על  
הא"ה  
מגמ'  
כתובות

דעת יהונתן

כהגהות רבינו על הנוכ"י שם, ועי' בנוכ"י שם (ד"ה ומה שפלפל) שהשואל הביא את דברי הכו"פ והנוכ"י כותב כי את הספר הגי' עדיין לא ראה ולכן לא יכול לפלפל בדבריו, אלא עד שהקשה שהיה להם לתקן לאכול פחות מכשיעור שהוא דבר זר לתקן בדבר שאינו שוה לכל נפש שיעיינו על השיעור וכי טורטני יכניס, ויתר היה לו להקשות תינח אכילה לא גזרו אבל מלאכה היה להם לאסור יע"ש. ואולם גם בשו"ת צ"צ או"ח סי' ל"ו הקשה השואל דלהרמב"ם (הלכות שבועות פ"א ה"ו) דמן התורה מחוייבים לאכול כזית פת בשבת א"כ כיוה"כ שחל בשבת יהיה מתויב לר"ל לאכול כזית דהוא פחות מכשיעור של יוה"כ שהוא בכתובת, והצ"צ תירץ דכיוה"כ כיון דהמצוה הוא תענו אז אף בחל בשבת אין מצוה כלל של אכילה יע"ש, אבל מזה שיש לתקן חיוב על פחות מכשיעור לא היה רחוק בעיניו, ובסכרת הפלתי שלא הקשה ממלאכה י"ל דס"ל דאם אי אפשר לקיים מצות עינו מאכילה, שוב אין סכרא לאסור המלאכה, ולא שייך לחלק המצוה לחצאין, ולכן הקשה רק דגם העינוי מאכילה יכול לקיים שיאכלו פחות מכשיעור] (ברוך טעם)

26. אך המשכיל יבין כי ממ"צ אין דבריו נכונים, אם יאמר דגם יום ראשון מיו"כ הוא בכלל ספק ואם אינו רק מדרבנן א"כ יתיר ח"ו לחולה שאין בו סכנה לאכול (א"כ) כיון דהו ספק ואסור רק מדרבנן, וע"כ דיודה דאנן בקיאין בקביעא דירחא לענין יו"כ ויום ראשון עיקר, א"כ לא קשיא כלל על שני ימים יו"כ כשאר חגים ככל ספק דאורייתא דהוא מדרבנן, דשאני הכא דיום הראשון הוא עיקר ויום שני הוא וודאי רק מדרבנן וק"ל. וגם דהא בזמן שהשלוחים יוצאים לא היו עושין רק יום אחד יו"כ דאין עושים

אלול מעובר כדמוכח במתני' ולכך יום ראשון הוא עיקר (הגר"י מהמבורג)

27. יעוין ברמב"ם פ"ח משנגות ה"ב שם מבואר דעתו דשבת וחול ואינו יודע באיזה עשה מלאכה חייב קרבן דהו איקבע איסורא, ויעו"ש בלחם משנה [שמפרש דברי הרמב"ם בעשה מלאכה בבין השמשות כו' וכ"ה במהר"י קורקוס שם, וכזה גם הפלתי מודה כמבואר להלן אות ז' ד"ה והנה מדברין]. (ברוך טעם)

28. עיין בדברי רבינו לקמן (אות י' ד"ה הש"ך האריך) דכל כוונתו בכל המשא ומתן הג"ל הוא לברר דהעיקר לדינא כהרמב"ם דספק דאורייתא אין איסורו רק מדרבנן, וכן כתב באות ו' ד"ה וכשאני לעצמי דצורת השמועה נוטין להורות כדברי הרמב"ם כו'.

29. כל הפלפול הזה הזכיר למעלה (סימן ק"י פלתי ס"ק ל') והוא קושית ר' הילמן מפראג שהובא בבית שמואל, והפלתי רוצה לתרץ שם משום דספק חלל מותר מן התורה, וזה אינו. אבל כל הכתוב כאן הוא בבית שמואל (הגר"י מהמבורג)

30. בשפ"ד ד"ן ד' מיישב דשאני התם דאיכא חזקה דאשת איש כאמו לומר שלא נתגרשה ורק מדרבנן אסור, או דמיירי בתרי ותרי דהו ספיקא דרבנן, ובדרבנן לא בעינן שיהיו שני הספיקות בענין אחד. וע"ע בחו"ד אות ב' שמיג דמאן דמתיר בבת עיסה מפרש דעיסה היינו שנטמע בה ספק חלל ולא כפירשי עיי"ש, ובצ"צ פס"ד (דיני ס"ס סימן ב' מהדו"ב אות ד') מצדיק דברי רבינו בראיתו מאלמנת עיסה בבת עיסה. עיי"ש.

מערכ אדם ומתנה בזמן הזה לא ערובי תבשילין ולא ערובי חצירות ולא שתופי מבואות ואינו מעשר הטבל על תנאי אלא הכל מערב י"ט בלבד עכ"ל רבינו הגדול, ולדבריו אין קאמר רבינא ולותיב מר האידינא מי לא אמר רבא וכו' והרי לדברי רבינו לא אמר רבא דבר זה אלא בזמן שהיו מקדשים ע"פ ראייה לא כימי רב אשי שכבר פסקו מלקדש ע"פ ראייה. שוב פקחתי עיני וראיתי שהרש"ל בים של שלמה סי' ט"ז הרגיש בתמיה זו. ודחה דברי הרמב"ם והסמ"ג [הל' יו"ט כו ע"ג] מכח סוגיא זו. ואני אומר ח"ו להרהר שהרמב"ם והסמ"ג שניהם שגו ברואה ונעלם מהם סוגיא זו. ולא עוד אלא שהראב"ד אף שאינו מסכים עם הרמב"ם לדינא איך לא השיג עליו מסוגיא זו.

**ולכן** נתתי לבי ליישב דברי רבינו הגדול, ומתחלה אפרש התקנה הראשונה שהתקינו שלא יהיו מקבלים את העדים אלא עד המנחה ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה נוהגין אותו היום קודש ולמחר קודש, זהו לשון המשנה ולשון זה משמע שכל זה מן התקנה, והוא דבר תמוה דכשלמא שנהגו אותו היום קודש הוצרך להיות תקנה, שהרי ע"פ הדין כיון ששוב ודאי לא יתקדש היום החדש א"כ הוא יום חול גמור, שאין ראיית העדים מקדשתו אלא הב"ד הוא שמקדשין אותו, והיה ע"פ הדין מותר לעשות מלאכה לאחר המנחה והוצרכו לתקן שישאר בקדושה, אבל יום המחר הוא י"ט מן התורה ואסור מן התורה במלאכה והוא קדוש קדושת י"ט למה הוצרכו לפרט בתקנתם למחר קודש, ודי אם היה התנא אומר שאין מקבלין אלא עד המנחה ואע"פ כן נוהגין קודש כל היום, כי גם אמרו ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה הוא מיותר דהרי אם שוב לא באו עדים כלל ג"כ הדין כן, והיה לו לומר שלא יהו מקבלין העדים אלא עד המנחה ואם הגיע מנחה ולא באו נוהגין אותו היום קודש וכו'. ורבינו הגדול בפ"ג מהלכות קידוש החדש הלכה ט"ו ט"ז י"ז י"ח כתב ב"ד שישבו כל יום שלשים ולא באו עדים והשכימו בנשף ועיברו החדש ואחר ד' או ה' ימים באו עדים רחוקים והעירו שראו החדש בזמנו שהוא ליל שלשים ואפילו באו בסוף החדש מאימין עליהן ומטרפין אותן ומטריחין עליהן ומשתדלין שלא יקדשו החדש הואיל ויצא שמו מעובר, ואם עמדו בעדותן ונמצאת מכוונת מקדשין אותו וחוזרין ומונין לאותו חודש מיום שלשים למפרע. ואם הוצרכו ב"ד להניח חדש זה מעובר מניחין זה הוא שאמרו מעברין החדש לצורך. ויש מן החכמים הגדולים מי שחולק בדבר זה ואמרו לעולם אין מעברין לצורך אלא הואיל וכו' עדים מקדשין ואין מאימין. יראה לי שאין מחלוקת זה אלא בשאר חדשים או בניסן ותשרי לאחר שעברו כל הרגלים שכבר נעשה מה שנעשה ועבר זמן הקרבנות וזמן המועדות, אבל אם באו עדים בניסן ותשרי קודם חצי החדש מקבלים עדותן ואין מאימין עליהם כלל וכו' עכ"ל רבינו הגדול.

**ולכאורה** דבר זה שהחליט לומר שאין בו מחלוקת כלל שאם באו בחשרי קודם חצי החדש מקבלים עדותן ואין מאימין עליהם כלל, אף שביום ל' של אלול לא באו כלל ועברו לאלול וקבעו ר"ה ביום ל"א, עתה חוזרין ומקדשין יום למ"ד למפרע, ואין לך קלקול השיר ומוספי ר"ה יתר מזה אפ"ה אין משגיחין בכל הקלקולים ומקבלים עדותן,

**דף ר' ע"א אמר רבא בי"ט שני יתעסקו בו ישראל.** נלע"ד דדברי רבא הללו היינו לאחר שפסקו מלקדש ע"פ ראייה והתחילו לקבוע ע"פ הקביעות שבידינו ואז ידעין בקביעה דירחא, ותרי יומא עבדינן רק משום דשלחו הוהרו כמנהג אבותינו לכך י"ט שני קיל, אבל בזמן שהיו מקדשים ע"פ ראייה ובמקום שאין השלוחים מגיעים הרי י"ט שני ספק דאורייתא כמו י"ט ראשון. ובשלמא לענין ביצה שייך להקל דמ"נ חד מינייהו חול, אבל לקבור מת בו ביום אין חילוק בין שני לראשון זה וזה ספק הוא. והרמב"ם בפ"ה מקידוש החדש [הלכה ג'] כתב דעד אביי ורבא היו קובעים ע"פ הראיה, נלע"ד דעד ולא עד בכלל קאמר ובימי אביי ורבא התחיל הקביעות שלנו כד' ולכן אמר רבא מת בי"ט שני יתעסקו בו ישראל.

ובזה נלע"ד מה דמסיים רבא משא"כ בביצה והוא מאמר מיותר שהרי כבר אמר רבא לעיל [ה:]: דאף מתקנת ריב"ז ואילך ביצה אסורה. וגם אמר [שם] הלכתא כותיה דרב בהני תלת ולמה הוצרך כאן לומר משא"כ בביצה.

**ונראה** דהר"י זרחיה הלוי [ג.] חולק על הרי"ף, שהרי"ף פסק [ג.] דאף בזמן הזה עושים ר"ה שני ימים אפילו בירושלים, והרז"ה כתב בשם רבינו אפרים דעכשיו שאנו סומכין על סוד העיבור חור כל א"י להיות כבית הועד שאין להם ספק בקדושת היום ואין להם לשמור אלא יום אחד, והרא"ש [סי' ד'] הביא דברי הרז"ה והכריע כדברי רב אלפס וכתב דמדביצה אסורה גם צריכין לעשות שני ימים דר"ה דחד טעמא הוא לתרווייהו, דכלום אסר רבא ביצה אלא משום דאם באו עדים מן המנחה ולמעלה סמוך לחשיכה וכו', וא"כ כיון דאנן בקיאין בסוד העיבור לעולם לא יארע לנו דבר זה שנצטרך לעשות שני ימים ר"ה כי אנו בקיאין וקובעין ר"ה ע"פ החשבון וכו' א"כ מהאי טעמא תהא ביצה מותרת וכו' ע"ש בהרא"ש. הרי שהיה עכ"פ לומר דבזמן שהותחל חשבון של סוד העיבור תהא ביצה מותרת, וא"כ מדברי רבא לעיל שאמר אף מתקנת ריב"ז ביצה אסורה וכן ממה דקאמר הלכתא כותיה דרב אין ראייה לאסור בזמן הזה דבזמן רב אכתי הו מקדשין ע"פ ראייה. ואולי גם כימי רבא בתחלת ימיו היו קובעין ע"פ ראייה. והריטב"א בשיטה מקובצת שכתב שבימי רבא היו קובעין ע"פ קביעות שלנו היינו באמצע או בסוף ימיו והיה מקום לומר ששוב גם ביצה תהיה מותרת, לכן קאמר רבא כאן דבר והיפוכו שמת בי"ט שני יתעסקו בו ישראל וע"כ דמיירי אחר שהתחילו לקבוע ע"פ סוד העיבור ומסיים, משא"כ בביצה דאפי' בזמן הזה אסורה.

**שם רבינא הוה יתיב קמיה דרב אשי וכו'.** רב אשי גרסינן ולא כמו שבקצת דפוסים קמיה דרב אסי, שהרי רב אסי תלמידו של רב ולא היה רבינא בימיו. וכן מה דמסיק א"ל רב מרדכי וכו' ורב מרדכי תלמידו של רב אשי [עי' רש"י כאן מסוטה מ:]. והנה בימי רב אשי כבר היו קובעין ע"פ סוד העיבור שבידינו. ולכאורה יפלא הדבר לדעת רבינו הגדול הרמב"ם פרק ששי מהל' יו"ט הלכה י"ד וט"ו שכתב כל הדברים שאמרנו היו בזמן שהיה בית דין של א"י מקדשין ע"פ הראיה והיו בני הגליות עושים ב' ימים כדי להסתלק מן הספק וכו', אבל היום שבני א"י סומכין על החשבון וכו' אין י"ט שני להסתלק מן הספק אלא מנהג בלבד, לפיכך אני אומר שאין

דאורייתא מאי ראייה מיימי מרב ושמאל, דילמא הם מייירי באיסור תורה שחללו אצל באיסור דרבנן מנא ליה כמו שכתב הרב צית יוסף דביו"ט ראשון בחילול באיסור דאורייתא בזדאי משמתין, הו ליה להציא ראייה שמנדין על איסור דרבנן מראיות אלו שמציא הר"ן מאלעזר בן חנוך שפקפק בנטיילת ידים [ברכות י"ט ע"א] ומרב המנוח צמועד קטן כ"ז ע"ג גבי שכבי דחזי שעשו מלאכה, דמראיות אלו מוכח דבדרבנן מנדין, ו"ע. ולדברי הרב המחבר נחא, דגם צימי רב בטלה הראייה והיה אז יום טוב שני דרבנן, ומציא ראייה ממה שאמרו להדיא, וצאתי רק לעורר.

**רעיון** בסוכה מ"ו ע"ג מצוה שם דפליגי רב ור' יוחנן בשמיני ספק שביעי וכו', איכא דאמרי ברובי כולי עלמא לא פליגי ללא מצרכיני, כי פליגי למיתב צסוכה, רב סובר יתצנין צסוכה ור' יוחנן סובר דמיתב נמי לא יתצנין, ואמר רב יוסף נקיט דר' יוחנן צידך דמרא דשמעתא רב יהודה צריה דרב שמואל צר שילת ובשמיני ספק שביעי לצר מסוכה יתיב, והלכתא מיתב יתצנין ברובי לא מצרכיני. והנה לדעת הרב המחבר נחא, דגם צימי רב ור' יוחנן בטלה הראייה והיה יום טוב רק מנהג, א"כ פלוגתיהו אס מחמת המנהג יהיה זלול ציום טוב דאורייתא, ללישנא קמא סובר רב דאפילו מצרכיני כמו בכל יום טוב שני, ומ"מ אינו זלול ליו"ט מן התורה, ור' יוחנן סובר מחמת הזלול דיום טוב דאורייתא לא מצרכיני, אך הישיבה ליכא זלול, כי כמה פעמים אדם אוכל צסוכה כשסוכתו עריבה עליו. וללישנא בתרא פליגי גם בזה, דר' יוחנן סובר לא אליס המנהג זלול ציום טוב דאורייתא, ורב יהודה צריה דרב שמואל צר מסוכה הו יתיב מהאי טעמא, והמסקנא דמיתב יתצנין ללא הו זלול רק ברובי לא מצרכיני. אצל לשיטת הר"מ צצמייהס היו מקדשין על פי הראייה, א"כ הו ספיקא דאורייתא לדעת, א"כ צשלמא ללישנא קמא נחא דמיתב יתצנין א"כ ילאו די דאורייתא, רק [על] הצרכה, ועל זה פליגי מחמת הזלול.

**רבלא** זה שיטת הר"מ גבי טומטום ואנדורוגינוס, עיין ר"מ פ"ג ממילה ה"ו ופ"ו מסוכה ה"ג ופ"ג מחנוכה ה"ב ה', שהאריכו הראשונים והאחרונים [עיין ראב"ד ומ"מ ולח"מ שם] משבת כ"ג ע"א, דעל ספק דאורייתא אין מצרכיני, והדברים עתיקין, אין כאן מקומם. אף דעל יום טוב שני כולי עלמא מודים דמצרכיני, מ"מ כאן מחמת זלול דאורייתא פליגי, ור' יוחנן סובר דאין

הימים צספק ואין לוקין מלקות דאורייתא, על כן אמרו מנדין על שניהם. אצל מאי ראייה (לספק) [מספק] דאורייתא לגזירה דר' יוחנן, דהוא עבר רק אדרבנן, ורב ושמאל מייירי צספיקא דאורייתא. ואפילו לשיטת הר"מ [פ"ח מאיסורי ביאה ה"ז ופ"ט מטומאת מת ה"ב] צספיקא דאורייתא לקולא מן התורה רק אסור מדרבנן, מ"מ שני ימים טובים גם הר"מ מודה צספיקא דאורייתא לחומרא כי הו כמו חתיכה משתי חתיכות\*. ועיין ר"מ פ"ו מתלמוד תורה ה"ד שכתב דמנדין על יום טוב שני של גליות א"ע"פ שהוא מנהג, ועיין לחס משנה שם דהר"מ השמיענו אף שהוא קיל מדברי סופרים והוא רק מנהג, א"כ מאי ראייה מיימי מרב ושמאל, ו"ע. ועיין ר"ן פסחים פרק מקום שנהגו [י"ז ע"ב מדפי הרי"ף ד"ה ואיכא] כתב שדבר שעינקו דרבנן מנדין אותו דעוקר לגמרי דרבנן, אצל צדבר דעיקר דאורייתא כגון שבת והוא עובר איה דרבנן מלקין אותו ולא מנדין דכהאי גוונא קיל, ע"ש. ועיין צצית יוסף סי' תל"ו צטור אר"מ הקשה הו רב ושמאל אמרי מנדין על שני ימים טובים של גליות ומשמע דעל הראשון ג"כ מנדין אף דהו דאורייתא, ועי"ש שתיך דעל יום טוב ראשון דוקא באיסור דאורייתא ויום טוב שני אף באיסור דרבנן, ע"ש<sup>86</sup>. והפרי חדש שם תירץ דכוונת רב ושמאל היינו יום טוב שני ויום שני גרידא קורין שני ימים טובים של גליות והציא ראייה מדברי הר"מ הלכות תלמוד תורה שהבאנו לעיל שכתב דעל יום שני מנדין אותו, ע"ש.

**רלפי** מה שכתבתי בזדאי דברי רב ושמאל מייירי צצני ימים, כי צזמנס היו שוים שניהם, כי היו אז מקדשין על פי הראייה. וגם מה שכתב הצית יוסף ללגדדים קאמרי דעל יום טוב הראשון באיסור דאורייתא ויום טוב שני באיסור דרבנן, ג"כ אין מוכרחים לפי מה שכתבתי דלדידהו היו שניהם שוים\*. אך קושיית שהקשיתי לעיל איך אמר צצני לשמתיה מר מרב ושמאל דמנדין הו לרב ושמאל הו דאורייתא, לדברי הר"ן נחא, דכמה פעמים צש"ס מצינו נדוי וצכמה מקומות מכות מרדות, ועשה חילוק דעיקרו דרבנן חמור טובא, א"כ הקשה לו כיון דהוא חילול דרבנן כמו שכתבתי בזדאי חייב מרב ושמאל מכח כל שכן, דמה התם שעיקרו דאורייתא וצברי מנדין כל שכן כאן דעיקרו דרבנן וקא עקר לדרבנן לגמרי בזדאי חייב נדוי. ומ"מ צ"ע כיון דהו

#### בשולי המנחה

ממלאכה ביום הראשון מטעם זה, והיום השני מותר מן התורה<sup>85</sup>.

**דלגזירה** היו שניהם שוים. אמנם בדעת הב"י והפר"ח שנקטו אף בדברי רב ושמאל לחלק בזה בין יו"ט ראשון לשני, אף שבזמנם היו מקדשים על פי הראיה, צ"ל כמו שנתבאר לעיל<sup>87</sup> שאף בזמן שקידשו עפ"י הראיה היה דין יו"ט שני קל יותר, משום שמן התורה יש לסמוך על חשבון רוב שנים, ולתלות שאז נתקדש החודש. או שאף הם דיברו באופן ובמקום שידוע החשבון, ואין היו"ט השני אסור אלא מדרבנן<sup>88</sup>, ובוה כתבו הב"י והפר"ח לחלק בין הימים אף בזמן רב ושמאל.

יחד, משא"כ בימים לעולם הספק על כל יום בפני עצמו. <sup>84</sup> חלקת בנימין שבת כג, א. וכן נקט רבינו להלן אות ו לענין חנוכה, ועי"ש שכתב ג"כ דאיכבע איסורא. <sup>85</sup> חת"ס שם. <sup>86</sup> וטעם הדבר, משום שבכה"ג נראה יותר כמולול בעיקר היו"ט, וראה ישועות יעקב שם סק"א מה שכתב לחלק בזה. <sup>87</sup> ציון 13 ואילך. <sup>88</sup> וכדלעיל ציון

דרבנן משום שאיסורו קל יותר, ל"ק קושית רבינו. וכן לדעת הפר"ח<sup>80</sup>, שלשון הגמ' על יו"ט שני בלבד, ודרך לקוראו כן, נדחית הוכחת רבינו.

כי הו כמו חתיכה משתי חתיכות. כן דעת עוד אחרונים<sup>81</sup>. אולם יש שנקטו, שבאופן זה אינו נחשב איקבע איסורא, אלא אזלינן ביה לקולא<sup>82</sup>. ויש שביאר טעם הדבר, שעל יום זה אין קביעות איסור ברורה, והיום האסור אינו לפנינו, ולכן אינו דומה לחתיכה משתי חתיכות<sup>83</sup>.

ויש שכתב להחמיר בזה מטעם אחר, שאם יעשה מלאכה בשני הימים, ודאי עובר על איסור תורה, וכיון ששניהם שוים צספק זה, שניהם אסורים<sup>84</sup>. אולם יש שכתב, שדי בזה שימנע

<sup>80</sup> הביאו רבינו להלן בסמוך. <sup>81</sup> שו"ת מהר"ם שיק אר"ח סי' רעא, אהבת דוד ח"ב בקונטרס הספיקות כלל כג אות א. וע"ע פמ"ג אר"ח סי' תרסח א"א סק"ב. <sup>82</sup> צל"ח סוכה מו, ב ד"ה עוד נוכל לתרץ, שו"ת חת"ס יו"ד סי' רנ, שו"ת כתב סופר אר"ח סי' י. <sup>83</sup> כתב סופר שם. ועי' כלי גולה שכתב שלענין חתיכות י"ל שהספק קיים על שתייהן

ר"ה לענין מת דיתעסקו בו ישראל ביום טוב שני וכיון דעיברו לאלול יום ב' יום טוב גמור הוא וכיון דקילקול דר"ה נמי קילקולא דאיסורא הוי פריך לה מיניה משום דר"ה קדים ליום הכפורים. ועוד כיון דתרווייהו קילקולא דאיסורא הן חדא מינייהו נקיט.

**דיקא** נמי דקתני על תשרי מפני תקנת המועדות. פירוש מדלא קאמר על תשרי מפני המועדות כדתני על ניסן מפני הפסח וכן כולהו וקתני תקנת המועדות. קמ"ל דאע"ג דאיכא קילקול ר"ה אפילו הכי תקנת המועדות עדיף לן.

**כמה** עיבור שנה ל'. פירוש דווקא מלא ולא חסר כדמסיק מכל מקום לא נתברר טעמא דתנא קמא מאי טעמא דווקא מלא. ונראה לי דתקנת חכמים היא לעשות לעולם יום קבוע לראש חדש אדר שני שיהיה ביום ל"א לאדר א' שלא להטריח השלוחים בשנת עיבור לצאת על אדר שני מפני הפורים. והא דלא תיקנו להיפך שיהיה חסר לעולם דהוי ליה נמי יום קבוע ואין צריך להטריח השלוחים. יש לומר דסבירא ליה כמאן דאמר לקמן (דף כ"א) מאימם על העדים על החדש שנראה בזמנו לעברו אבל לא לקדשו משום כזה ראה וקדש משום הכי אי אפשר לתקן שיהיה לעולם חסר דזימנין לא נראה החדש ביום ל' אבל אי עבדינן מלא לעולם אפילו אם נראה ביום ל' לית לן בה דכזה ראה וקדש הוא.

והא דלא תיקנו כן בשאר ו' חדשים שהשלוחים יוצאים לעברן לעולם ואין צריך כלל ליציאת השלוחים יש לומר דאם כן ו' חדשים הללו מלאים לעולם והשתא אי אפשר לעבר בו' חדשים הנותרים בשנה כי אם חדש אחד דהא אמרינן בפרק ב' דערכין (דף ט"א) דלא נראה לעבר יותר מח' חדשים בשנה משום

י"ד בט"ו ובני ט"ו בי"ד. והשתא למאן דאמר בטלה מגילת תענית של זה בזה שרי משום הכי מסיק הלכתא דפורים לא בטל ואכתי של זה בזה באיסורו עומד. בחידושי בפ"ק דמגילה אכתוב עוד בזה (שם ד"ה אלא).

**הא** מיקלקל ר"ה. לפירוש רש"י במתניתין דבגולה סומכים על רוב השנים דאין אלול מעובר וביום ל' לאלול לבד עושין ר"ה ניחא לישנא דמיקלקל ר"ה דהשתא דמעברין לאלול נמצא שעשו בגולה לקודש חול אבל אי אפשר לומר כן דוודאי בגולה עושין ב' ימים ר"ה מספק כדפי' במשנתנו. והתוס' פירשו הא מיקלקל ר"ה שיעשו ב' ימים מספק. ואין לשון קילקול נופל על זה אלא בעושין לקודש חול אבל במאי שעושין ב' ימים מה קילקול יש לר"ה בזה אם עושין מחול קודש. ועוד קשה לי הוי ליה להקשות יותר הא מיקלקל יום הכפורים שהרחוקים אין עושין אלא יום אחד ומונין ליום ל' של אלול לחוד כדאמר לקמן (דף כא ע"א) גבי רב נחמן ושביק קילקול חמור דיום הכפורים דבכרת ומתמה על קילקול קל דביטול מלאכה לעם ב' ימים דראש השנה. ואע"ג דקילקול זה דראש השנה הוי לכל הדרים רחוק ממהלך יום אחד ממקום הועד ושל יום הכפורים אינו אלא לרחוקים מהלך עשרה ימים. מכל מקום לא היה לו להניח קילקול גדול ותמור ולהקשות מדבר קל שאין בו דררא דאיסורא כלל.

הלכך נראה לי דודאי מדררא דאיסורא קא קשיא ליה הא מיקלקלא ר"ה אע"ג דעושין בגולה ב' ימים מספק אפילו הכי איכא קילקול דאמר בפרק קמא דביצה (דף ו ע"א) מת ביום טוב שני יתעסקו בו ישראל אפילו ביום טוב שני של ר"ה וטעמא משום דרוב שנים אין אלול מעובר וסמכינן במת ארובא כדמוכח פרק קמא דביצה (שם) גבי אף ביצה מותרת ואם מעברין לאלול איכא קילקול

דאורייתא מאי ראייה מיימי מרב ושמאל, דילמא הם מיימי באיסור תורה שחללו אצל באיסור דרבנן מנא ליה כמו שכתב הרב צית יוסף דביו"ט ראשון בחילול באיסור דאורייתא בזדאי משמתין, הו ליה להציא ראייה שמנדין על איסור דרבנן מראיות אלו שמציא הר"ן מאלעזר בן חנוך שפקפק בנטיילת ידים [ברכות י"ט ע"א] ומרב המנוח צמועד קטן כ"ז ע"ג גבי שכבי דחזי שעשו מלאכה, דמראיות אלו מוכח דדרבנן מנדין, ולדברי הרב המחבר נחא, דגם צימי רב בטלה הראייה והיה אז יום טוב שני דרבנן, ומציא ראייה ממה שאמרו להדיא, וצאתי רק לעורר.

**רעיון בסוכה מ"ו ע"ג מצוהר שם דפליגי רב ור' יוחנן בשמיני ספק שביעי וכו', איכא דאמרי ברובי כולי עלמא לא פליגי**

**דלא מצרכינן, כי פליגי למיתב בסוכה, רב סובר יתבינן בסוכה ור' יוחנן סובר דמיתב נמי לא יתבינן, ואמר רב יוסף נקיט דר' יוחנן בידך דמרא דשמעתא רב יהודה בריה דרב שמאל בר שילת ובשמיני ספק שביעי לבר מסוכה יתיב, והלכתא מיתב יתבינן ברובי לא מצרכינן.** והנה לדעת הרב המחבר נחא, דגם צימי רב ור' יוחנן בטלה הראייה והיה יום טוב רק מנהג, א"כ פלוגתיהו אס מחמת המנהג יהיה זלוזל ציום טוב דאורייתא, ללישנא קמא סובר רב דאפילו מצרכינן כמו בכל יום טוב שני, ומ"מ אינו זלוזל ליו"ט מן התורה, ור' יוחנן סובר מחמת הזלוזל דיום טוב דאורייתא לא מצרכינן, אך הישיבה ליכא זלוזל, כי כמה פעמים אדם אוכל בסוכה כשסוכתו עריבה עליו. וללישנא בתרא פליגי גם בזה, דר' יוחנן סובר לא אליס המנהג זלוזלי ציום טוב דאורייתא, ורב יהודה בריה דרב שמאל בר מסוכה הו יתיב מהאי טעמא, והמסקנא דמיתב יתבינן דלא הו זלוזל רק ברובי לא מצרכינן. אצל לשיטת הר"מ שצימיהם היו מקדשין על פי הראייה, א"כ הו ספיקא דאורייתא לדעת, א"כ בשלמא ללישנא קמא נחא דמיתב יתבינא א"כ ילאו ידי דאורייתא, רק [על] הצרכה, ועל זה פליגי מחמת הזלוזל.

**רבלא** זה שיטת הר"מ גבי טומטום ואנדורוגינוס, עיין ר"מ פ"ג ממילה ה"ו ופ"ו מסוכה ה"ג ופ"ג מחנוכה ה"ב ה', שהאריכו הראשונים והאחרונים [עיין ראב"ד ומ"מ ולח"מ שם] משבת כ"ג ע"א, דעל ספק דאורייתא אין מצרכינן, והדברים עתיקין, אין כאן מקומם. אף דעל יום טוב שני כולי עלמא מודים דמצרכינן, מ"מ כאן מחמת זלוזל דאורייתא פליגי, ור' יוחנן סובר דאין

הימים בספק ואין לוקין מלקות דאורייתא, על כן אמרו מנדין על שניהם. אצל מאי ראייה (לספק) [מספק] דאורייתא לגזירה דר' יוחנן, דהוא עבר רק אדרבנן, ורב ושמאל מיימי בספיקא דאורייתא. ואפילו לשיטת הר"מ [פ"ח מאיסורי ביאה ה"ז ופ"ט מטומאת מת ה"ב] דספיקא דאורייתא לקולא מן התורה רק אסור מדרבנן, מ"מ שני ימים טובים גם הר"מ מודה דספיקא דאורייתא לחומרא כי הו כמו חתיכה משתי חתיכות\*. ועיין ר"מ פ"ו מתלמוד תורה ה"ד שכתב דמנדין על יום טוב שני של גליות אע"פ שהוא מנהג, ועיין לחס משנה שם דהר"מ השמיענו אף שהוא קיל מדברי סופרים והוא רק מנהג, א"כ מאי ראייה מיימי מרב ושמאל, ול"ע. ועיין ר"ן פסחים פרק מקום שנהגו [י"ז ע"ב מדפי הרי"ף ד"ה ואיכא] כתב שדבר שטיקרו דרבנן מנדין אותו דעוקר לגמרי דרבנן, אצל דבבר דעיקר דאורייתא כגון שבת והוא עובר איה דרבנן מלקין אותו ולא מנדין דכהאי גוונא קיל, ע"ש. ועיין צית יוסף סי' תל"ו בטור אר"מ הקשה הא רב ושמאל אמרי מנדין על שני ימים טובים של גליות ומשמע דעל הראשון ג"כ מנדין אף דהו דאורייתא, ועי"ש שטיק דעל יום טוב ראשון דוקא באיסור דאורייתא ויום טוב שני אף באיסור דרבנן, ע"ש<sup>86</sup>. והפרי חדש שם תירץ דכוונת רב ושמאל היינו יום טוב שני ויום שני גרידא קורין שני ימים טובים של גליות והציא ראייה מדברי הר"מ הלכות תלמוד תורה שהבאנו לעיל שכתב דעל יום שני מנדין אותו, ע"ש.

**רלפי** מה שכתבתי בזדאי דברי רב ושמאל מיימי צניי ימים, כי בזמננו היו שנים שניהם, כי היו אז מקדשין על פי הראייה. וגם מה שכתב הבית יוסף ללגדדים קאמרי דעל יום טוב הראשון באיסור דאורייתא ויום טוב שני באיסור דרבנן, ג"כ אין מוכרחים לפי מה שכתבתי דלדידהו היו שניהם שנים\*. אך קושיית שהקשיתי לעיל איך אמר אצ"י לשמתיה מר מרב ושמאל דמנדין הא לרב ושמאל הו דאורייתא, לדברי הר"ן נחא, דכמה פעמים בש"ס מצינו נדוי וצכמה מקומות מכות מרדות, ועשה חילוק דעיקרו דרבנן חמור טווא, א"כ הקשה לו כיון דהוא חילול דרבנן כמו שכתבתי בזדאי חייב מרב ושמאל מכח כל שכן, דמה התם שטיקרו דאורייתא וסברי מנדין כל שכן כאן דעיקרו דרבנן וקא עקר לדרבנן לגמרי בזדאי חייב נדוי. ומ"מ ז"ע כיון דהו

#### בשולי המנחה

ממלאכה ביום הראשון מטעם זה, והיום השני מותר מן התורה<sup>85</sup>.

**דלמנחה** היו שניהם שנים. אמנם בדעת הב"י והפר"ח שנקטו אף בדברי רב ושמאל לחלק בזה בין יו"ט ראשון לשני, אף שבזמננו היו מקדשים על פי הראייה, צ"ל כמו שנתבאר לעיל<sup>87</sup> שאף בזמן שקידשו עפ"י הראייה היה דין יו"ט שני קל יותר, משום שמן התורה יש לסמוך על חשבון רוב שנים, ולתלות שאז נתקדש החודש. או שאף הם דיברו באופן ובמקום שידוע החשבון, ואין היו"ט השני אסור אלא מדרבנן<sup>88</sup>, ובוה כתבו הב"י והפר"ח לחלק בין הימים אף בזמן רב ושמאל.

יחד, משא"כ בימים לעולם הספק על כל יום בפני עצמו. <sup>84</sup> חלקת בנימין שבת כג, א. וכן נקט רבינו להלן אות ו לענין חנוכה, ועי"ש שכתב ג"כ דאיכבע איסורא. <sup>85</sup> חת"ס שם. <sup>86</sup> וטעם הדבר, משום שבכה"ג נראה יותר כמולול בעיקר היו"ט, וראה ישועות יעקב שם סק"א מה שכתב לחלק בזה. <sup>87</sup> ציון 13 ואילך. <sup>88</sup> וכדלעיל ציון

דרבנן משום שאיסורו קל יותר, ל"ק קושיית רבינו. וכן לדעת הפר"ח<sup>80</sup>, שלשון הגמ' על יו"ט שני בלבד, ודרך לקוראו כן, נדחית הוכחת רבינו.

**בי** הו כמו חתיכה משתי חתיכות. כן דעת עוד אחרונים<sup>81</sup>. אולם יש שנקטו, שבאופן זה אינו נחשב איקבע איסורא, אלא אזלינן ביה לקולא<sup>82</sup>. ויש שביאר טעם הדבר, שעל יום זה אין קביעות איסור ברורה, והיום האסור אינו לפנינו, ולכן אינו דומה לחתיכה משתי חתיכות<sup>83</sup>.

ויש שכתב להחמיר בזה מטעם אחר, שאם יעשה מלאכה בשני הימים, ודאי עובר על איסור תורה, וכיון ששניהם שנים בספק זה, שניהם אסורים<sup>84</sup>. אולם יש שכתב, שדי בזה שימנע

<sup>80</sup> הביאו רבינו להלן בסמוך. <sup>81</sup> שו"ת מהר"ם שיק אר"ח סי' רעא, אהבת דוד ח"ב בקונטרס הספיקות כלל כג אות א. וע"ע פמ"ג אר"ח סי' תרסח א"א סק"ב. <sup>82</sup> צל"ח סוכה מו, ב ד"ה עוד נוכל לתרץ, שו"ת חת"ס יו"ד סי' רנ, שו"ת כתב סופר אר"ח סי' י. <sup>83</sup> כתב סופר שם. ועי' כלי גולה שכתב שלענין חתיכות י"ל שהספק קיים על שתיהן

א"כ צמאי פליגי\*. ודוחק לומר דפליגי על העתיד, ומנין ידעו זה שצטל הראייה. ואפילו אם ידעו זה כי ראו הגזירות משראל כמו שהלל (צ"צ) [שהיה מצני צנין] של רבינו הקדוש שתיקן החשבון<sup>100</sup>, מ"מ מנין היו יודעין שיהיה מנהג צלות לעשות כאצותם, דנראה ללא רצו צני הגולה לעשות אלא יום אחד אלא דשלחו מתם הזהירו וכו' [ביצה ד' ע"ב], ועוד דלין לשון הגמרא צמאמע. ועוד רב יהודה צריה דרב שמואל היה קודם רב יוסף והיו אז מקדשין על פי הראייה כי היו קדים טובא לאציי ורבא כי הם קיצלו מר' יוחנן, א"כ למה יתיב צממיני חוץ לסוכה. ולומר ג"כ דפליגי צמקום שהיו שלוחים מגיעים עד שמיני עזרת כי היה הרבה פנאי אך צימים הראשונים לא היו השלוחים מגיעים, והשלוחים היו הולכין עד ימים אחרונים כמצוה צטורי אצן צר"ה [י"ח ע"א ד"ה על ניסן] והיו יודעים צימים האחרונים מ"מ עשו שני ימים גזירה אטו ימים הראשונים, כדמכריז ר' יוחנן צמקום דמגייעין שלוחי תשרי מ"מ גזירה אטו ניסן וכו', מ"מ לשון הש"ס לא משמע, וכל כהאי גוונא הוה ליה לפרושי, ונ"ע גדול על הר"מ בזה. וכבר כתבתי [לעיל ד"ה ולכאורה קשה לי] דאף לשיטת הר"מ בכהאי גוונא הוה ליה ספיקא דאורייתא לתומרך מן התורה דהוי איקבע איסורא\*, כי הוא יום אחד צין שני ימים, ויום אחד צודאי חייב, ונ"ע.

מצרכין, עיין צרי"ף סוכה [כ"ב ע"ב מדפי הר"ף] וצר"ן [ד"ה והלכתא], אצל ליישנא צמרא דר' יוחנן סובר ללא יתצנין ג"כ, ורב יהודה צריה דרב שמואל צר מסוכה הוה יתיב, קשה מאד, ליון דהוי ספק דאורייתא וכי יכולים לעקור דבר מן התורה משום זלזול יו"ט\*, ואף אם נאמר דהוי סייג לתורה, מ"מ אין כח ציד חו"ל לעקור דבר מן התורה צקום ועשה משום סייג וכאן הוה קום ועשה לאכול חוץ לסוכה\*, ועיין ציממות פ"ט ע"ב. וצר"ן [הני"ל] מצוה להדיא כיון דיו"ט שני הוה רק דרבנן א"כ ישיבת הסוכה רק דרבנן צממיני עי"ש, אצל אם נאמר כדעת הר"מ, א"כ היאך אכל רב יהודה צריה דרב שמואל חוץ לסוכה צממיני, וגם היאך סובר ר' יוחנן ליישנא צמרא ללא יתצנין צסוכה.

**דמציאתי צריצ"א סוכה מ"ז ע"א** [ד"ה איכא], תמה על זה האין סובר ר' יוחנן ליישנא צמרא ללא יתצנין צממיני כיון דספק שציעי הוא והוה ליה ספיקא דאורייתא ולחומרא. וכתב ויש לומר דכי לא ידעי צקציעא דירחא אין הכי נמי דלכולי עלמא מתיב יתצנין, כי פליגי צומן הזה דצקיאין צקציעא דירחא והוה רק מנהג וסובר ר' יוחנן דמצטלין המנהג מפני זלזול יום טוב דאורייתא, עי"ש צמה שכתב וזה ניחא לשיטתם, אצל לשיטת הר"מ דרב ור' יוחנן היו צומן הראייה\*

### בשולי המנחה

דרב ור' יוחנן היו צומן הראייה. לפי מש"כ הרמב"ם<sup>96</sup> שרבי יוחנן האריך ימים הרבה, י"ל שאמר כן בסוף ימיו, ואז לא קידשו עפ"י הראייה<sup>97</sup>. אולם מ"מ קשה, שבגמ' משמע שנחלק בזה עם רב, ובזמנו של רב קידשו עפ"י הראייה<sup>98</sup>. א"כ במאי פליגי. כן הקשו עוד אחרונים, ותירצו, שטעם הך מ"ד הוא משום שסובר שאף בישיבה בסוכה בשמיני יש איסור תורה מטעם בל תוסיף, ולכן לא ישבו בו בסוכה<sup>99</sup>. כדמכריז ר' יוחנן במקום דמגייעין שלוחי תשרי מ"מ גזירה אטו ניסן וכו'. כעין זה תירצו אחרונים<sup>101</sup>. ויש שכתב עוד, שאף בזמן שלא הגיעו שלוחים מותר לסמוך מן התורה על הרוב, שלעולם לא היה אלול מעובר<sup>102</sup>. ויש שכתבו עוד, שמי שבקי בחשבון יכול לסמוך על זה אף בשאר החודשים, ולתלות שנקבע ר"ח ביום שבו הוא ראוי להיות עפ"י החשבון<sup>103</sup>. אולם מדברי הרמב"ם בתשובה שהביא רבינו בסמוך, מבואר שהיה דינו כדין ספק דאורייתא גמור, וכמש"כ רבינו<sup>104</sup>. דהוי איקבע איסורא. ואף לסוברים שספק זה אינו נחשב איקבע איסורא<sup>105</sup>, מ"מ יש להקשות שיהא בזה איסור תורה מחמת

וכי יכולים לעקור דבר מן התורה משום זלזול יו"ט. לפי דברי הטור"א<sup>89</sup> מיושבת גם קושיא זו, שכיון שהנידון על חודש תשרי, וקביעותו ידועה מן התורה ע"י רוב, משום שלא מצינו אלול מעובר, א"כ אין כאן עקירת דין תורה<sup>90</sup>.

וכאן הוה קום ועשה לאכול חוץ לסוכה. כן נקטו עוד אחרונים שהאוכל מחוץ לסוכה נחשב כעובר איסור בקום ועשה, ודנו דנפק"מ לענין כמה דברים, שדינו חמור כדין מי שעובר איסור בקום ועשה<sup>91</sup>. אמנם רעק"א<sup>92</sup> כתב שאינו כן, ואינו נחשב כעובר בקום ועשה, אלא כמבטל עשה בשוא"ת במה שאינו מקיים הציווי לאכול בסוכה<sup>93</sup>. ולדרכו יש ליישב קושית רבינו, שעקרו מהאדם חובת ישיבה בסוכה באופן זה, כדי שלא יהא זלזול ביו"ט דשמיני עצרת, ויש כח לחכמים לעשות כן כיון שהיא עקירה בשוא"ת.

ודברנו רבינו מבוארים לפי מה שחידש להלן<sup>94</sup>, שיש אופן שאינו יוצא ידי חובת קיום המצוה בסוכה זו, ומ"מ כיון שהיא סוכה כשרה אינו נחשב כאוכל חוץ לסוכה, ולא נחשב כמבטל מצוה זו<sup>95</sup>.

שהיה שלש מאות שנה לאחר החורבן. <sup>97</sup> התעוררות תשובה ח"ג סי' תנ. <sup>98</sup> שם סי' שיא. <sup>99</sup> צל"ח וערוך לנר סוכה שם. ועי"ש שביארו שנחלקו הדעות אם איכא בל תוסיף בכה"ג אע"פ שאינו מתכוין להוסיף, וע"ע שו"ת כת"ס או"ח סי' קכ, אפר יצחק סי' יח, וספר אלה המצוות כלל ד בענין בל תוסיף סי' ב. <sup>100</sup> מלשון רבינו נראה שסבר שהיה מוקדם יותר, ולא סמוך לביטול הראייה, ומזה הוכיח שאעפ"כ דאג לזמן שבו יתבטל הקידוש עפ"י הראייה. אולם ראה לעיל הערה 27 שהובא שנקטו שהיה בימי אביי ורבא, ולפי"ז אין להוכיח לזמנו של רב ורבי יוחנן. <sup>101</sup> צל"ח שם, התעוררות תשובה ח"ג סי' שיא. <sup>102</sup> הערות הגרי"ש אלישיב סוכה שם, ועי' מש"כ רבינו להלן ד"ה ולכאורה אפשר לומר. ועי' אור ליהודה המקדש וקדשיו סי' צח, שכתב שאף כוונת הריטב"א כע"ז, והיינו שרבי יוחנן ידע החשבון הראוי, והיה רשאי לסמוך ע"ז. <sup>103</sup> שו"ת מהר"ם שיק יו"ד סי' תי, שירי מנחה עי"ש, וע"ע לעיל ציון 13 ואילך. <sup>104</sup> וראה להלן ציון 109 שכן נראה דעת המאירי. <sup>105</sup> כמובא לעיל ציון 82.

<sup>77</sup>. <sup>89</sup> הביאו רבינו להלן בסמוך ד"ה ולכאורה אפשר לומר. <sup>90</sup> הערות הגרי"ש אלישיב סוכה שם. <sup>91</sup> פני יהושע סוכה כה, א ד"ה שלוחי, פמ"ג או"ח א"א סי' תר"מ סק"י וסקט"ו, אור שמח הל' מאכ"א פט"ו ה"י. <sup>92</sup> גנזי רעק"א ס"ב. <sup>93</sup> וכן נקט בפשיטות באמרי בינה או"ח סי' יג אות ג. אמנם עי' חידושי הגר"ב איגר ביצה ג, א שהובא שם תשובת רעק"א בעניני יו"ט שני, ובסוף דבריו צידד שאכילה מחוץ לסוכה היא כעין איסור, ולא רק ביטול מצוה, עי"ש בדבריו. <sup>94</sup> מצוה שכה אות י ד"ה ואם כי, ועי"ש בשולי המנחה. <sup>95</sup> שמן המנחה, ועי"ש שציין לשערי יושר ש"ג פרק יט שתמה על דברי רבינו שם, שלא מצינו איסור באכילה מחוץ לסוכה, אלא שיש חיוב לקיים מ"ע לאכול בסוכה, וכשאוכל מחוץ לסוכה מבטל מ"ע זו, וזה כסברת רעק"א המובאת לעיל בסמוך, והוסיף שהגרש"ר הקשה כן בשם הגרי"ז. וראה אסיפת שמועות (להגרי"ג אדלשטיין) תשרי הערות אות יט, שלמי תודה סוכות סי' ו, מנחת זאב ח"א סי' יח, ושלמי יוסף סוכה סי' נז, מש"כ בענין זה. <sup>96</sup> בהקדמתו ליד החזקה, עי"ש שכתב

הוא רק דרצנן אף צומן הראייה, על כן מקשה למה צעי צרוכי דוקא על יום טוב שני, כי יום טוב ראשון הוא קדוש מן התורה צתשרי. והא דלא מקשה על ניסן משני ימים טובים דהס צספק צשוה, אפשר דרצה להשמיענו רבותא דאפילו יום טוב שני של תשרי דהוא רק מחמת המיעוט מ"מ מצרכינין כי היכי דלא ליזלו ציה, וזה דוחק.

ודע, דאם נאמר דצומן הראייה פליגי, ואציי סובר [דאף] דאזלינן צתר הרוב מ"מ כי היכי דלא ליזלו ציה מצרכינין, א"כ רצא דמתרץ [שבת שם] דמאי שאני דרוב עמי הארץ מעשרין, ועיין צמגן אצרהס סי' (תרמ"ח) [תרל"ט] וס"ק ט"ו], נראה מדצרוי דעל כן מצרכינין על יום טוב שני משום תקנת חכמים. וצאמת לא משמע כן צש"ס, אלא משום דלא ליזלו ציה. ועיין צמגיד משנה הלכות חנוכה שם, דעל כרחק צריך ג"כ לצבור ציום טוב הטעם דאציי כי היכי דלא ליזלו ציה, כי גס ציום טוב שני הוא רוצא דלא הוא אלול מעובר, ומ"מ מצרכינין, על כרחק צריך לומר דצצירא ליה הטעם הזה, ועיין צר"מ הלכות חנוכה שם וצלחם משנה צאריכות.

עשה  
מלאכה  
באחד  
משני ימים

[ב] ודע, דצומן הראייה מקומות הרחוקים שהיו עושין שני ימים ואחד עשה מלאכה צאיזה יום צהמראה, אי אפשר ללקות תיקף, כי הוא ספק יום טוב, אך לאחר שנודע איזה יום הוא יום טוב, זה תלוי, לשיטת התוס' יצמות פ' ע"א ד"ה נעשה, דאמרינן איגלאי מילתא למפרע ולא הוא המראה ספק\*, א"כ לוקין אס עשה מלאכה צאותו יום שנמצרר אחר כך שהיה יום טוב, ולהתוס' צנדה מ"ו ע"צ ד"ה רבי, דלא אמרינן איגלאי מילתא למפרע, הוא המראה ספק ואין לוקין\*. אך צתשרי דעל הרוב יום ראשון הוא קודש, א"כ אס עשה מלאכה ציום הראשון

בריה

ועיין צתשובת רצינו הגדול הר"מ לחכמי לוניל [מהדורת מכון ירושלים סי' ק"ט], הוצאו דצרוי צכסף משנה פ"ג ממילה ה"ו וצלחם משנה פ"ג מחנוכה הל' ה', נראה שס מדצרוי דפלוגתא אס צרוכי מצרכינין צספק גמור קודם שנצטלה הראייה\* וא"כ חורה הקושיא, א"כ האיך סלקא דעתך דלא מוצצנין, דהא הוא ספיקא דאורייתא וכדצרי הריטצ"א, ול"ע. ועיין צצבת כ"ג ע"א דאמר אציי ודאי דצצריהס צעי צרוכי ספק דצצריהס לא צעי צרוכי, ומקשה והא יו"ט שני דספק דצצריהס וצעי צרכה, ומתרץ כי היכי דלא ליזלו ציה. ועיין ר"מ הלכות חנוכה שם שכתב ג"כ הטעם הזה, ועי"ש צהשגות וצתשובת חכמי לוניל וצמגיד משנה ולחם משנה שהארץ ונאחו צסכך לשון הר"מ שם, ועיין צהלכות מילה [הג"ל], ולצצריהס הפשט צגמרא דעל ספק מורה דאורייתא מ"מ אין מצרכינין כיון דהצרכה היא ספק, עיין דצצריהס צאריכות. א"כ לדצרי הר"מ לפי מה שפירש הגאון מוהר"ר זלמן [הג"ל בר"ה והנה בספרי הר"מ] דכל ימי אציי ורצא היו מקדשין על פי הראייה, א"כ מאי מקשה הש"ס דוקא על יום טוב שני, הא שני הימים טובים הס שוים\*, אלא על כרחק צריך לומר אף לדעת הר"מ כי צימיהס צטלה הראייה, והס מפלפלים שם על הזמן צצטלה הראייה.

**ולכאורה אפשר לומר אף דהיה צומן הראייה, מ"מ כיון [ד] לדצרי הש"ס שלנו [ראש השנה י"ט ע"ב] דלדר פעמים מלא ופעמים חסר, אך תשרי מצוה צש"ס שם דרוב חסר, דמימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר, וצטורי אצן שם [ד"ה לעולם] מפלפל צזה דדינו כרוב גמור, א"כ אפשר [ד] אציי מקשה על יום טוב שני צצתשרי, דהרוב יום טוב ראשון קודש, והוי ודאי קודש, דמן התורה אזלינן צתר רוב\*, ויום טוב שני**

#### בשולי המנחה

שני ימים טובים, ולענין מי שבקי וידע חשבון קביעות החודש הראוי להיות לפי סדר מהלך הלבנה, ועל זה הקשו בגמ', שאדם היוודע דבר זה לא יברך, לפי שמן התורה אינו חייב לנהוג אלא ביום שבו ידוע לו שיקבעו החג לפי החשבון, וחייבו לנהוג בספיקא דיומא הוא רק מספק, ועי"ז הקשו בגמ' דא"כ לא יברך על היום שיודע שאינו ראוי להיות יו"ט<sup>114</sup>. ולא הוי התראת ספק. יש מהאחרונים שכתבו ליישב סתירת דברי התוס' ביבמות ובנדה, שבאופן שהספק הוא בגוף הענין אם יש בו איסור, הויא התראת ספק, אך באופן שגוף האיסור ברור, ורק יש לדון אם הגברא בר חיוב ועונשין או קטן הוא, בזה סוברים התוס' שאינו נחשב כהתראת ספק. ולפי"ז בנידון שלפנינו לכו"ע חשיבא התראת ספק<sup>115</sup>. הוי התראת ספק ואין לוקין. יש שכתב, שבדין זה נחלקו האמוראים בירושלמי<sup>116</sup> אם כשעשה מלאכה בשני הימים נחשבים התראת ספק או יש לחייבו ממה נפשך, אך אם עשה רק באחד מהימים לכל הדעות בירושלמי היא התראת ספק<sup>117</sup>.

משום דאיכבע איסורא. 112. כן דעת החת"ס בשו"ת יו"ד סי' רנ, ועי' לעיל ציון 84 מה שהובא בענין זה. 113. שו"ת מהר"ם שיק יו"ד סי' תי. 114. שירי מנחה. 115. פנ"י קידושין קונטרס אחרון אות צג, שער המלך הל' אישות פ"ב בשם ספר בני דוד, וראה שערי ישר ש"א פ"ג מה שביאר חילוק זה. 116. פסחים פ"ה ה"ד, יבמות פי"א ה"ז, ונזיר פ"ח ה"א. 117. זרע אברהם כללים סי' מה אות ה. וראה עמודי ירושלים על הירושלמי יבמות שם מש"כ בזה לדעת התוס' בנדה שהביא רבינו.

הספק, לפי מה שנקטו אחרונים<sup>106</sup> שבספק מצות עשה מודה הרמב"ם שספק דאורייתא לחומרא. אולם הצ"ח<sup>107</sup> תירץ, שטעם הך מ"ד דלא יתבינן, הוא משום דס"ל דספק דאורייתא לקולא מן התורה<sup>108</sup>.

בספק גמור קודם שנצטלה הראייה. כן מבואר ממה שלמד הרמב"ם משם דין ברכה על ספק דאורייתא. וכן מוכח מדברי המאירי<sup>109</sup> שנקט שמה שישבו בסוכה בשמיני הוא משום שספק דאורייתא לחומרא<sup>110</sup>.

הא שני הימים טובים הם שוים. יש שתירץ קושיא זו, שאמנם מהתורה כיון שהדבר נחשב ספק, אין בזה איסור לדעת הרמב"ם שספק דאורייתא לקולא מן התורה<sup>111</sup>, אך מ"מ יש להחמיר בו מטעם אחר, כי אם יעשה מלאכה בשני הימים, ודאי יעבור על איסור תורה, ולכן צריך להימנע ממלאכה ביום הראשון מטעם זה, וביום השני מותר מן התורה, משום שאין כאן ודאי איסור<sup>112</sup>, ולכן רק על יו"ט שני הקשו בגמ' שא"צ לברך כיון שאינו חייב בו מן התורה<sup>113</sup>.

דמן התורה אזלינן בתר רוב. עוד י"ל, שקושיית הגמ' היא בכל

106. שו"ת מוצל מאש ח"ב סי' מא, חוות דעת יו"ד סי' קי ריש קונטרס בית הספק, מהרי"ט אלגאזי הל' בכורות פ"ג אות מ (הראשון), כתב סופר או"ח סי' ח וסי' יד בשם החת"ס. 107. סוכה שם. 108. וי"ל לדרך זו שבזה נחלקו שתי הדעות בגמ' שם, ומ"ד דיתבינן דקיי"ל כוותיה הוא משום שסובר שספק מ"ע דאורייתא הוא לחומרא מן התורה. 109. סוכה שם. 110. וראה לעיל מה שיש ליישב לדרך זו הטעם למ"ד דלא יתבינן בשמיני. 111. ודלא כמש"כ רבינו לעיל ד"ה ולכאורה קשה לי, דמודה הרמב"ם דאסור מן התורה

שהוא מהלך כ' יום לאדם בינוני שהוא עשרה פרסאות<sup>338</sup>, ולכל היותר<sup>339</sup> הוא ט"ו יום וכמ"ש במס' תעניות<sup>340</sup> ט"ו יום אחר החג כדי שיגיע האחרון שבישראל לנהר פרת, וכיון דכן היו מקומות בארץ ישראל [שצריכין] לעשות המועדות ב' ימים כמו בחו"ל, וא"כ אמאי נהוג כ"ע למעבד בא"י כל המועדות יום א'<sup>341</sup>, לכד מר"ה<sup>342</sup>, ובני חוץ לארץ עושין אותם כולם שני ימים.

והתשובה כי בראשונה היו מקדשין החדשים ע"פ הראיה ולא היו יודעין בקבועא דירחא, כדאמר' במס' סוכה<sup>343</sup> משום דלא ידעין בקבועא דירחא, ואפי' <sup>344</sup> כפ"ק דביצה<sup>345</sup> אמרין והאידנא דידעין בקבועא דירחא מ"ט עבדינן תרי יומי<sup>346</sup>. וכך הוא [הענין], כי בתחלה כשהיה קדוש החדש בכ"ד לא היו יודעין בקבועא דירחא אלא ב"ד בלבד, והעומדין בקביעותו ומקום ששלוחיהן מגיעין, כי אפי' החכמים שהיו יודעין המולד בודאי לא היו יודעין זה, לפי שהמועדות תלוין בקדוש ב"ד סמוך. אבל עכשיו בזמן הזה אנו יודעין בקבועא דירחא, שהרי עמד הלל הזקן הנשיא אחרון שהיה בישראל בנו של ר' יהודה נשיאה בן בנו של רבינו

לגבי ר"ה שעושין יום אחד שסומכין על הרוב, וכאן בועל תשרי מפני המועדות בסיום הדיבור שינה את הלשון וכתב: ומודיעין אם עברו את אלול אם לאו "כדי שיעשו יום הכפורים וסוכות בזמנו" עכ"ל. ולא כתב כדי שלא יהא לבם נוקפם. ומבואר דסובר כרבנו דכל שאפשר לעמוד על הודאי אין סומכין על הרוב. (ובר"ה שעושין יום אחד וסומכין על הרוב, הוא משום דא"א לברר). אולם הר"ן ורש"י סביב לרי"ף העתיקו את לשון רש"י. וכ"כ הר"י מלונגל והמאירי. ועי' ר"ח לקמן יט, ב מש"כ בטעם שהיו יוצאין על תשרי. <sup>332</sup> לקמן יט, ב. <sup>333</sup> ובפסקי הרי"א אות יא כתב: שהיו סומכין על הרוב, שא"א הצבור להתענות שני ימים ושני לילות. <sup>334</sup> ביצה ד, ב. <sup>335</sup> ד"ה מתני' על ששה. ועיי"ש הע' <sup>301</sup>. <sup>336</sup> פ"ה מקידוש החדש ה"י. ושם: אלא מהלך שמנה ימים או פחות. <sup>337</sup> עי' מגילה ג, א. <sup>338</sup> ביום. כדאיתא בפסחים צג, א. <sup>339</sup> אולי צ"ל ולכל הפחות. <sup>340</sup> י, א. <sup>341</sup> עי' לקמן הע' <sup>357</sup>. <sup>342</sup> כדעת הרי"ף ביצה ג, א מדפי הרי"ף. ודלא כבעל המאור שם, וכתב בעל המאור דכני א"י היו נוהגין לעשות יום א' עד עתה חדשים מקרוב באו לשם מחכמי פרויבניציאה והנהיגום לעשות שני ימים טובים עפ"י הרי"ף, וכתב בעה"מ שדעת רבנו אפרים כדעתו (שאין לעשות שני ימים). ועי' מש"כ ע"ז הרמב"ן במלחמות שם. <sup>343</sup> סוכה מג, א. <sup>344</sup> צ"ל ואילו. במקום: ואפי'. <sup>345</sup> ד, ב. <sup>346</sup> רבנו בחידושו לסוכה מג, א (במהדורתנו עמ' שפט) עמד על סתירה

שכיח<sup>330</sup>, אלא דאפ"ה כל מאי דאפשר לתקוני מתקנינן ומשדרנינן שלוחי, שמה שאפשר לעמוד על הודאי אין לסמוך על הרוב<sup>331</sup>.

וכי תימא אכתי כי היכי דעבדינן ר"ה תרי יומי מספיקא דעברוהו לאלול, אמאי לא עבדינן נמי י"ה תרי יומי היכא דלא מטו שלוחים, והלא י"ה חמור מאד שהוא בכרת, ושמא אנו אוכלין ביום העשירי ואנו מתעניין בט' שמצוה לאכול בו. וי"ל דכיון דקיי"ל<sup>332</sup> דמימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר, והיא גזירה שאין רוב צבור יכולין לעמוד בה, הקילו בה<sup>333</sup>. וכ"ש בזמן הזה שאנו יודעין בקבועא דירחא, ואין עושין שני ימים אלא מפני המנהג<sup>334</sup>, שאין להחמיר לצום ב' ימים, ואנו מונין מיום ראשון שהוא ידוע לנו בודאי שנקבע בו החדש.

ויש עוד שאלה גדולה שהרי לכל מקום שהיו יכולין להגיע שלוחין יוצאין ואפי' לחו"ל כדכתבנא לעיל<sup>335</sup>, ולמצרים היו יכולין להגיע בעשרה ימים דרך אשקלון כמ"ש הרמב"ם<sup>336</sup>, ובודאי לא היו מגיעין לכל א"י שהרי היא ת' פרסה על ת' פרסה<sup>337</sup>, ואפי' היתה ירושלים באמצע ממש היו לה מאתים פרסה לכל רוח.

מודיעים להם קביעות אלול, והא אמרי' לקמן דתרי ירחי חסירי קלא אית להו שאם יחסרו אב הו"ל תמוז ואב חסירין וקלא אית להו. (אף למקום שאין שלוחי ב"ד מגיעין). וכן הקשה הטורי אבן כאן. ותוס' ישנים שם עמד על קושיא זו וכתב דאע"ג דלא היו צריכין לחשוש לג' ימים מ"מ לבם יהיה נוקף ויהיו יריאים שמא היו חסירים, הלכך עבוד תקנה בשלוחין. <sup>330</sup> ולכן אף המקומות שאין השלוחין מגיעים א"צ לעשות שלשה ימים. וצ"ב לפ"ז דא"כ אמאי עושין שני ימים ר"ה מחשש שמא עיברוהו לאלול, דהא אמרין לקמן יט, ב מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר. וא"כ לא שכיח שיעברו את אלול, ואמאי חיישינן. <sup>331</sup> דתרי ירחי חסירי כי הדדי לא שכיחי. ושלחו שלוחים כדי שידעו בודאי שאין לעשות שלשה ימים. וכעין תירוצו של רבנו כתב גם הטורי אבן. והנה רש"י כתב הטעם דהיו יוצאין על תשרי כדי שלא יהא לבם נוקפם ביוה"כ וסוכות, וטעם זה שלא יהא לבם נוקפם כתב רק כאן ולא בשאר החדשים ששלוחים יוצאים, ונראה משום דעל עצם קביעות יוה"כ וסוכות לא היו צריכים שלוחים לצאת, דכשם שקבעו ר"ה ביום שלשים ועשאהו יום אחד משום שסמכו על הרוב, ה"נ יכולים לקבוע את יוה"כ וסוכות ע"י סומכים על הרוב. אלא כדי שלא יהא לבם נוקפם שמא עיברוהו לאלול לכן שלוחים יוצאים. ומבואר ברש"י שחולק על רבנו וסובר דיש לסמוך על הרוב גם אם אפשר לעמוד על הודאי. (וכן נראה שסוברים תוס' ישנים בתירוצם ותוס' רי"ד בקושייתו מובאים לעיל הע' <sup>329</sup>). והנה בשיטת ריב"ב העתיק את לשון רש"י

קביעת אלול כיצד יתקלקל ר"ה הא ידעי שידחה מפני אד"ו, ומוכרח הוא פירושו של תוס' דהא דמשני הא אצטריך מעברי' לא רק בשביל אד"ו אלא ביחוד משום דזמנין לא ראו עדים את הלבנה ביום ל'. ועד"ז ברמב"ם (קה"ח פי"ח י"א) שכ' בזה"ל: וכן זה שאמרו חכמים שמעברי' את החדש לצורך הוא בחדשים אלה שמעברין אותן לפי חשבון כו' מפני שלא נראה הירח בזמנו עכ"ל, ור"ל שמעברין אם הקביעות הקודמות גרמו שלפי החשבון לא תראה עוד הלבנה ביום ל'. ואעפ"י שהדרו גם אז לקבוע החדשים הקודמים שלא יהי' ר"ה ב"אד"ו" ושתראה הלבנה ביום ל'. מ"מ שפיר חששו לשמא איקלע שלא יכלו עפ"י ביאת העדים לכוון כל פעם, שתהי' ביאת העדים שראו הלבנה יום ל' לאלול (וכן גם קרה בזמן שקדשו עפ"י ראי' שלא היו יכולים לכוון בכל פעם בדחית "אד"ו" ואיקלע אמנם פעמים שהי' ר"ה ב"אד"ו"). הגם שבירושלם ידעו בכל ר"ה (ברובם ככלם בלתי בהמקרים הידועים) שבאו העדים בזמנם ונתקדש יום הל', אבל בריחוק מקום לא יכלו לדעת זאת והי' להם לחשוש בכל פעם שמא קרה אותו המקרה שאירע באותם הפעמים האחדות שהיו מוכרחים לעבר את אלול.

### **ב. מהות ב' ימי ר"ה ושאר יו"ט שני;**

א) ומכאן אני דן חדשה: שאפי' בזמן שקדשו עפ"י ראי' החזיקו את יום ב' ליו"ט רק מדרבנן ומה"ת הי' גם בריחוק מקום רק יום אחד דמה"ת סמכו א"ע על הרוב הגדול (רובו ככלו) שאין אלול מעובר, והקילו עוד אז ביום ב' דר"ה לקבור ע"י ישראל. ומפני שראיתי שגם גדולים נסתבכו בד"ז עלי להסתמך בהוכחות גדולות עוד. ההוכחה הגדולה היא דהרי יוהכ"פ החזיקו תמיד בכל מקום רק יום אחד, לא ב' ימים, ורק "רבא הוי רגיל דיתיב בתעניתא תרי יומי וזימנא חדא אשתכח כוותי" (ר"ה כ"א), הרי כו"ע לא עשו כן, ואילו הי' ב' דר"ה ספק של תורה איך הקילו בספק יוהכ"פ, אע"כ שיום ב' נהגו רק מדרבנן, ולכן לא החמירו לצום ב' ימים. וכן מבואר בכל הסוגיא דר"ה (שם כ"א). שיתכ"פ הי' חד יומא בכל דוכתי גם אז, וכן גם בתוס' פסחים (נ"ד:), ובהגהות הגריעב"ץ שם מהסס על דברי התוס' מג"ל להחליט כן, אבל הדבר הוא פשוט וכן מוכח מלשון המסופר במעשה דרבא וגם במעשה דלוי וממעשה דרב נחמן (שם בר"ה) וגם מירושלמי הגז'. וכ"ה גם בריטב"א (ר"ה י"ח ד"ה ועל) לא עבדי תרי יומי יוכ"פ משום דקי"ל מימות עזרא ואילך כו' והיא גזירה שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בה הקילו בה עכ"ל. וכ"ה בפוסקים עוד. תו"ר גם בטו"א (ר"ה י"ט:) על הא דפריך בגמ' והא מקלקל ר"ה שמבאר את הקלקול משום שהחזיקו מה"ת רק יום אחד ר"ה ויום הב' הי' להם רק מדרבנן ומת ביו"ט שני מתעסקים בו ישראל. וכ"מ גם ברש"י במשנה דלעיל (י"ח. ד"ה אלא) ועושין ר"ה ביום שלושים לאלול

בגולה דרוב שנים אין אלול מעובר כו', וכנראה ר"ל שר"ה של תורה עושין תמיד רק ביום השלושים. וכן יוצא מדברי רש"י שם במשנה (ד"ה ועל תשרי) שהשלוחין יוצאין בכדי שלא יהא לבם נוקפן ביוהכ"פ וסוכות, הרי מוכח שגם בלא השלוחין היו עושין מה"ת רק יום א' דר"ה וא' דסוכות והשלוחין יצאו רק כדי שלא יהא לבם נוקפן ע"ז. וכ"מ מלשון המשנה (ל"ט.) ר' יהודא אומר ר"ה שהי' ירא שמא תתעבר כו', מלשון זה מוכח שהוא רק חשש. עוד הוכחה גדולה דהא רבא הי' בזמן שעדיין קדשו עפ"י ראי' (כמש"ל ועוד יבואר להלן סעי' ג') הוא אומר בביצה (ו').

„מת ביו"ט שני יתעסקו בו ישראל ואפי' בשני ימים טובים של ר"ה", עתה ראיתי בכרתי ופלתי (ס' ק"י בבית הספק) מביא קצת ראי' לשיטת הרמב"ם שספק דאורייתא מה"ת לקולא מהא דעושין יוכ"פ יום אחד, ותמהתי ע"ז, ושמחתי למצוא בנו"ב (חיו"ד סי' נ"ז) אומר כדברי דשאני התם שמה"ת אין צריך להחזיק ב' ימים דכמעט בכל פעם אין אלול מעובר ובכל ימי התנאים והאמוראים לא אקלע רק שתי פעמים ואין זה ענין לספיקא דאורייתא עכ"ד.

**יוצא מכאן חדשה עוד: שגם בכל יום טוב החזיקו עוד מלפנים בגולה את יו"ט שני רק מדרבנן ולא מספק של תורה, דהא רבא אמר בזמן שקדשו עפ"י הראי' מת ביו"ט שני יתעסקו בו ישראל ואפי' בר"ה. וטעמא דמילתא דהנה בחג הסוכות לא היו צריכין לחשוש מה"ת ליום ב' כשם שלא חששו בר"ה (שאין אלול מעובר) וביום שחל ר"ה חל סוכות, וכמפורש במשנה דר"ה (י"ח.) ושם ברש"י (ד"ה ועל תשרי) השלוחין יוצאין כדי שלא יהא לבם נוקף ביוהכ"פ ובסוכות. גם בפסח ידעו שעפ"י רוב חל ביום שלושים של אדר דרוב הפעמים אדר הסמוך לניסן חסר, וכדשלחו ל"י למר עוקבא „אדר הסמוך לניסן לעולם חסר" (ר"ה י"ט:), וזו היתה באין ספק בטרם הי' סדר העבור שלנו, דמלבד מה שאל"כ שליחות זו ששלחו למר עוקבא למה היא — אף גם מר עוקבא הלא הי' בזמן שמואל, תקופה ארוכה קודם סדר העבור שלנו (עי' הלאה). ולא הבנתי כלל מה שאומר המפרש בקה"ח (פרק ח' ה') „הא דשלחו ל"י למר עוקבא הוא לפי"ח העבור שבידינו". ואעפ"י שסיימו ע"ז שם בגמ' בתיובתא — היינו מה ששלחו „לעולם חסר" אבל לכו"ע כך הי' עפ"י"ר שדקדקו שיהי' אדר הסמוך לניסן חסר, שיוחזק רק יום אחד מה"ת, וכן אמרו שם „ומשום רבינו אמרו לעולם (ב' חדשי אדר לשנה מעוברת) אחד מלא וא' חסר", היינו ראשון מלא והשני חסר. ומכיון שכך הי' בפסח שוב ידעו הקביעות גם של חג השבועות דהוא בתר חמישים יום לעומר, והא דתני רב שמעי' עצרת פעמים ה' כו' (שם ו'): זהו ג"כ במקרה כשא"א הי' להם לקבל העדות בזמנה אבל עפ"י"ר לא כך הי'.**

אמנם הצ"ח שם ביצה ו' אינו אומר כך, לדעתו אמר רבא להאי מימרא לאחר הקביעות שבידינו שיו"ט שני הוא רק מחומרא דרבנן (ולדעתו הונהג סדר

לאחריו כי אם להקדימו, התקינו כן, לעשות חדשים אלו חסרים, למהר הגאולה במהרה בימינו, שתתקרב הישועה ביום אחד, עד כאן.

**ולפי** זה אתי שפיר הקרא דכתיב "בעתה" ו"אחישנה", דהא כבר כתבנו ד"בעתה" היינו בניסן ותשרי, ומכל מקום יהיה גם כן "אחישנה", על ידי שנעשה חדשי אדר ואלול חסרים, ונחיש הגאולה ביום אחד, ואתי שפיר דליכא סתירה בקרא מ"בעתה" ל"אחישנה".

**ויש** לומר עוד, בכוננת הקרא "בעתה" ו"אחישנה", ובכוננת דברי חז"ל האמיתים שמפרשים הקרא באופן דליכא סתירה כלל בקרא. דהנה תכלית כל התכליתים של כלל הבריאה כולה הוא [כמו שהארכנו בדרשה (דרוש א' אות ח')], שיכירו כל יושבי תבל כי רק ה' מלך על כל הארץ, ולפניו יכרעו כל ברוך, ויקויים "והיה וגו' ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד" (זכריה יד, ט), ולתכלית זה היו גם כל הגלויות, שנתפזרו ישראל בכל ד' כנפות הארץ, הכל הוא רק כדי להרבות על ידי זה עובדי ה', ושיתרבו להם גרים, כדאמרינן בש"ס פסחים (פז:): לא גלו ישראל אלא להרבות גרים, וכן אמר הרמב"ן ז"ל בהדרשה שלפני המלך והשרים (דרשת תורת ה' תמימה), שרק ישראל הם פירסמו האמונה בעולם, [ועיין רמב"ם סוף הלכות מלכים (פ"א הלכה ו-ז, בכת"י תימן) מה שכתב על דבר מעשה דאותו האיש, ולא נדפס בכל הדפוסים (דנ"ה)], והובא בדרשה הנזכרת], וגם זה היה כדי לקרב הזמן שיאמינו על משיח האמיתי כשיבוא במהרה בימינו. ואם כן יש לענין הגלות תכלית גדול ונרצה, אשר הוא תכלית כל התכליתים, שיתרבה

(פ"א מהל' מלכים ה"א) שאם ח"ו כופר בזה, כופר בכל הנבואה, וגם בהתורה, שהבטיחה (כמדבר כד, יז) "אראנו ולא עתה וגו'", וכתוב (דברים ל, ד) "אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך וגו'".

**אמנם** יש לפרש שאין כאן סתירה בין לשון "בעתה" ו"אחישנה", על פי דאמרינן (עירובין מג.) במי שאמר הריני נזיר ביום שכן דוד בא, הרי הוא נזיר, ואסור לשתות יין כל ימיו בכל ימות החול, אבל מותר לשתות יין בשבתות וימים טובים, דאין אליהו בא בערבי שבתות, והקשה בספר טורי אבן (ר"ה יא: ד"ה בתשרי) הא אמרינן (שם) בניסן עתידין ליגאל או בתשרי, ועל כל פנים יהיה מותר לשתות בשאר חדשי השנה חוץ מניסן או תשרי, ותירצו בטורי אבן (שם), ובפליתי (סוף סימן ק"י בסוף קונטרס בית הספק), הובא בחתם סופר תשובות (חלק ו' תשו' צ"ח ד"ה אמנם), [ועיין חתם סופר בחידושי עירובין (מג: ד"ה והנה תוס:)], שזה דווקא אם יהיה "בעתה", אבל אם יהיה בהזמן של "אחישנה", אז כל יומא ויומא זמניה הוא.

**וראיתי** בספר דעת קדושים מהגאון ר' רפאל כ"ץ ז"ל [אב"ד ק' אה"ר] (דף מב: ד"ה והנה) שכתב טעם למה דקיימא לן (ר"ה יט: ; בכורות נח: ; טור או"ח סימן תכ"ח) דאדר הסמוך לניסן לעולם חסר, וכן באלול אמרינן (ר"ה שם ; לב: ; ביצה ו: ; כב: ; דמימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר, שהוא מהטעם כדי לקרב הגאולה, דמאחר שאמרו (ר"ה י-: ) דבניסן או בתשרי עתידין להגאל, ויבוא גואל צדק, ורוצה ה' למהר הישועה, ואם אלול ואדר יהיו מלאים, יתאחר על כרחך ביאת גואל צדק ביום אחד, וכדי שלא

(רנה) ברמב"ם שם כתב בזה"ל: אף ישוע הנצרי שדימה שיהיה משיח ונהרג בבית דין, כבר נתבאר בו דניאל, שנאמר (דניאל יא, יד) "ובני פריצי צמך ינשאאו להצמיד חזון ונכשלו", וכי יש מכשול גדול מזה, שכל הנביאים דברו שמשיח גואל ישראל ומושיעם ומקבץ נדחיהם ומחזק מצוותן, וזה גרם לאבד ישראל בחרב ולפזר שאריתם ולהשפילם ולהחליף התורה ולהטעות רוב העולם לעבוד אלוה מבלעדי ה'. אך מחשבות בורא עולם אין כוח באדם להשיגם, כי לא דרכינו דרכיו ולא מחשבותינו מחשבותיו, וכל הדברים האלו של ישוע הנצרי ושל זה הישמעאלי שעמד אחריו אינן אלא לישר דרך למלך המשיח, ולתקן העולם כולו לעבוד את ה' ביחד, שנאמר (צפניה ג, ט) "כי אז אֶהְפֶּךָ אֶל עַמִּים שֹׁפֵה בְּרוּחָהּ לְקָרָא בְּשֵׁם ה' לְעַבְדוֹ שְׂכָם אֶחָד".